ОБУНА – 2000

Нишон тумани қишлоқларида "Ҳуррият"га кимўзарга обуна бўлишаётган эмиш...

Чойхона гурунгидан

ҚОТИЛЛИК

Ваҳшийларча ўлдириб кетилган машҳур эстрада хонандаси Лайло АЛИЕВАнинг қотиллари устидан ҳукм ўқилди!

ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади | 1999 йил 15 - 21 декабрь | 50 (152)-сон

САЙЛОВ

НАТИЖАЛАР НИМАНИ КЎРСАТДИ?

Сайловдан сўнгги ўйлар

Шуҳрат ЖАББОРОВ

Ўтган ҳафта Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг Олий Мажлис депутатларини рўйхатга олиш тўғрисидаги қарори матбуотда эълон қилинди. Бутун мамлакат орзиқиб кутган 5 декабрь куни 250 та сайлов округига қараши 7723 та овоз бериш участкасида 12 миллион 61 минг 266 нафар сайловчи (бу рўйхатга олинган фуқароларнинг 93,03 фоизини ташкил этади) кўрсатилган номзодларга нисбатан ўз муносабатларини билдирди.

Аввало шуни таъкидлаш керакки, ҳамма округда ўтказилган сайловлар ҳақиқий деб топилди. Овоз бериш натижаларига кўра 184 та сайлов округида Олий Мажлис депутати сайланди. Яна 66 та округдан ким депутат бўлишини шу йил 19 декабрь, якшанба куни такрорий овоз бериш натижалари кўрсатади.

Демак, янги парламентнинг 73,6 фоизи аниқланди. Яна саноқли кунлардан кейин охирги нуқта қўйилишидан умид қилишимиз мумкин. Шу маънода газетхондан дастлабки натижалар юзасидан билдирилган мулоҳазаларни илк таассуротлар маъносида қабул қилишни сўраймиз.

Хўш, ҳуқуқий жамият сари бораётган мамлакатимизда бу сайловлар нималарни кўрсатди? Ҳеч ким, ҳатто Ўзбекистонга ҳасад кўзи билан қараганлар ҳам 5 декабрда ўтказилган сайловларда фуқароларнинг ҳар қачонгидан фаол бўлишганлигини инкор эта олмайди. Таъбир жоиз бўлса, **бу демократик жараёнларни ривожлантириш йўлида эришган энг катта муваффақиятимиздир.** Одамларимиз сайловга ўз овозларини муайян натижа беришига ишонган ҳолда бордилар. Дарвоқе, уларнинг фаоллиги фақат 5 декабрда эмас, бутун сайловолди кампанияси давомида яққол намоён бўлди.

Сайловдан бир кун олдин Марказий сайлов комиссияси матбуот котиби Шерзод Қудратхўжаев телекўрсатув бошловчисидан сўради: "Айтинг-чи, шу кунларда кимнинг қўлида ҳокимият кўпроқ?" Туйқусдан берилган бу саволга журналист: "Сиёсий партиялардами?" деди. "Йўқ, ҳозир энг катта ҳокимият сайловчиларимиз қўлида, кимларнинг депутат бўлиши аввало уларга боғлиқ", деб жавоб қилди матбуот котиби. Дарҳақиқат, **одамларимиз депутатлик курсиси ўзларининг азму қарорлари билан яратилишини чуқурроқ ҳис қилдилар.** Бу нафақат имкониятни, балки масъулиятни ҳам билдиради.

Биз бугунги сайловларни аввалгиларга таққослаганимизда кўпинча муқобиллик тамойилини мисол қиламиз. Аслида туб ўзгариш фақат шундами? Ахир, сайловчиларимиз тафаккури қанчалик даражада янгиланди?! Улар номзод булбулигўё бўлиб сайраса, лаққа ишонадиган даврни ортда қолдиришди.

Сайловдан кейин Жиззахга йўлим тушганида 17-мактаб директори Қўчқор Исомовга атай шундай савол бердим:

- Нега ўзларинг яқиндан билган одамни сайламай, Тошкентда ишлаётган кишига овоз бердинглар?

Унинг жавоби қатъий бўлди:

- Аваламбор ўша Тошкентдаги одамни ҳам сайлов арафасида яқиндан билиб олдик. Қолаверса, депутат ўз қариндошимиз бўлиши керак десак, қонунчилик ишини ким қилади, бизнинг эҳтиёжларимизни олий органда ифодалайдиган одам керак-ку. Ўзимиздан кўрсатилган номзод яхши инсон, лекин парламентда ишлашга тайёр эмас.

Самарқанд томонда бундан ҳам кескин баҳони эшитишга тўғри келди.

- Қизиқ, номзодларимиздан бири қонуннинг "қ" ҳарфини билмайди-ю, тағин депутат бўламан, деганига куйяйми? Сайлов мавсуми бошланганда одамларга шакар, ёғ тарқата бошлади.

- Сайладиларингмми у кишини?

- Қаёқда. Одамлар ҳозир анойи эмас. Гапириб турган номзоднинг кўнглида нима кечаётганини пайқаб олишади. Оқсоқоллардан бири учрашувда ўша ваъдабозни роса тузлади.

Ҳа, халқимиз, чиндан ҳам, анойи эмас. **Парламентда ишлашга муносиб номзодни саралаб олишда уларнинг кўзи пишиб қолди.** Шу боис ҳам фақатгина ўзини ўйлаган номзодларнинг "ҳунари" ўтмади. Бу сафар сайловчилар лавозимига эмас, ишига қараб баҳо бериши дастлабки якунларда кўзга ташланди. Демак, **халқимизнинг сиёсий дунёқараши янада кенгайганлиги демократик ислоҳотлар йўлидаги яна бир ютуғимиздир.**

Одамлар сайлов ҳақидаги қонунларни ҳаётга татбиқ этиш баробарида умуман қонун устиворлигининг аҳамиятини чуқурроқ англаб бормоқдалар. Бирор ҳолатда муаммо туғилиб қолса саволни "Бу тўғрида қонунда нима дейилган?" тарзида қўйишларининг ўзи қувонарлидир. Зотан, юртдошларимиз айтганларидек, қонунни қабул қилиш - ишларимизнинг эллик фоизи, муҳими, уни ҳаётга татбиқ этиш.

Шу маънода Олий Мажлисга сайлов ўтказишда **Марказий сайлов комиссиясининг фаолияти тубдан ўзгарди. Мавқеи кўтарилди, бинобарин, қонунга итоат этиш зарурати ҳаётимиз талаби эканлигини кўрсатди.**

- Мен умрим давомида ўттиз йилдан кўп сайлов участкаларида раислик қилдим, - дейди жиззахлик меҳнат фахрийси Неъмат Худойбердиев. - Лекин илгари Марказий сайлов комиссияси шунчалик мавқега эга бўлишини мутлақо тасаввур қила олмасдим. Бу идора ҳукмрон ташкилотларга қарам эди. Мана, кечаги сайловларда билдикки, ҳар томонлама мустақил комиссия муносиб парламент яратилиши йўлида тер тўкиб ишлади, овоз беришдан ташқари, ҳамма нарсанинг ошкоралигини таъминлади.

- Демак, халқимизда қонунга ҳурмат туйғуси кучайди.

Номзодлар ўз дастурларини учрашувларда халқ билдирган фикрлар билан бойитишди. Шу зайлда халқ ҳокимияти чин воқеликка айланди.

Бўлиб ўтган сайлов вилоят ва туман ҳокимлари учун ҳам ўзига хос имтиҳон вазифасини ўтади. Улар ўз халқи олдида қандай ишончга сазовор бўлганликларини аниқлаб олдилар. 5 декабрь куни сайланган депутатлар орасида янгича мулк шаклидаги корхоналарнинг раҳбарлари, мамлакат иқтисодиётининг етакчилари, банк идоралари раҳбарлари, тиббиёт ходимлари, ижодкорлар, маънавият соҳаси жонкуярлари жой олишгани эътиборга сазовордир. Ўзбекистонда кўзга кўринган университет ва институтлар ректорларининг бир қанчаси парламентдан ўрин олганлиги халқимизнинг бугунги шароитда маърифатга талпинишини кўрсатувчи мезон деб изоҳлаш мумкин.

Албатта, беш бармоқ бирдай бўлмагани каби, ҳамма худудларда ҳам сайловлар бир текис ўтди, деёлмаймиз. Кенгроқ қамровда фикрлайдиган бўлсак, бир хил манзара бўлишининг ўзи ҳаёт мантиғига зиддир. Сайлов халқимизнинг анъана ва одатларини маълум маънода акс эттириши табиий ҳолдир. Биздаги демократик тамойилларни Ғарбда тарқиб топган қолипларга кўр-кўрона тенглаштириш ақлга сиғмайди. Қолаверса, **Президентимиз таъкидлаганларидек, биз кимларгадир маъқул бўлиш учун, яхши кўриниш учун сайлов ўтказмаймиз.** Агар бу сайловларда номзодлар ва сайловчилар бирлашишга ҳаракат қилган бўлишса, у ҳам ягона мақсад - Ватан манфаатлари йўлида жипслашишга интилишдир.

Ҳар бир нарса нисбий олинганлиги каби, юртимизда бўлиб ўтган бу сиёсий тадбирга баҳо бериш кимнинг қандай кўз билан қарашига ҳам боғлиқ экан. Масалан, Болтиқбўйидан келган кузатувчилар Ўзбекистондаги сайловчилар фаоллигига чин юракдан ҳавас қилдилар. Лекин худди мана шу фаоллик кимларнингдир ғашини келтирганига гувоҳ бўлдик. Сайловнинг эртаси куни Ғарб радиоларидан бири шундай саннаяпти: "Ўзбекистонда одамлари сайловга тўда-тўда бўлиб келишди. Гап шундаки, уларнинг аксарияти сайловга бормаслик ҳуқуқига эга эканликларини билишмайди". Ол-а, шуям гап бўлди-ю! Наҳотки ўзлигини англаган фуқаролар бугунги сиёсатга, тавсия этилган номзодларга тўла эркин шароитда муносабат билдиришга интилиши шу қабилда танқидга муносиб бўлса?! Ишончим комилки, сайловларда бу қадар фаоллик бўлмаганида, ўша радиода ўтирган маҳмадоналар халқимизни лоқайдликда, сиёсий сусткашликда айблашлари турган гап эди.

Мақсадимиз - амалга оширилаётган ислоҳотлардан четдаги сиёсатдонлар эмас, халқимиз баҳраманд бўлсин, юртимизга тинч ва осойишта ҳаёт ёр бўлаверсин. Биз учун бундан афзалроқ демократия йўқ.

МУНОСАБАТ

СОҒЛОМ НИЯТ

Дилафрўз ЗАЙНИЕВА, талаба

Яқинда, Туркистон саройида бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 7 йиллигига бағишланган катта анжуманда Президентимиз томонидан кириб келаётган 2000 йил "Соғлом авлод йили" деб эълон қилинди. Давлатимиз раҳбарининг ёш авлодга нисбатан катта эътибор бераётганликлари бизни хурсанд қилди. Эътибор берадиган бўлсак, бошқа бирор давлат раҳбарининг мамлакат ёш авлоди тақдири хусусида бунчалик жон куйдираётганлигини сезмаймиз. Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида таъсис этилган орденлардан энг биринчиси ҳам "Соғлом авлод учун" эди. Албатта, тараққиёт сари тобора юксалиб бораётган Ўзбекистон учун соғлом авлод масаласи ғоят муҳимдир. Шунинг учун ҳам ёш авлодни соғлом ва баркамол қилиб вояга етказишда соғлом она, соғлом муҳит ва ниҳоят, соғлом тарбия асосийсидир. Шундай экан, ушбу масала учун нафақат давлат, балки ҳар биримиз, ҳар бир ота-она, ҳар бир оила масъулдир.

Назаримда, айрим ота-оналар пул, даромад кетидан қувиб, ўз соғлиқлари у ёқда турсин, ҳатто фарзанд тақдири билан қизиқишни унутиб қўяётгандай. Ахир юртимизнинг эртанги куни ана шулар билан боғлиқ эмасми?!

Ҳар биримиз, аввало, ўзимиз учун жавоб беришимиз лозим. Ўз соғлиғи, тақдири учун қайғурган, уни асрай билган кишигина жамият тараққиётига маълум маънода ҳисса қўша олади. Айтишади-ку, "соғ танда - соғлом ақл" деб. Ҳар қалай, "Соғлом авлод йили"да ёш авлод тақдири масаласида яна ҳам ҳушёрроқ бўлсак, ажаб эмас.

ТАҚДИМ

МУКОФОТ ОРТИДАГИ МАСЪУЛИЯТ

Ёдингизда бўлса керак, Мустақиллик байрамининг 8 йиллиги арафасида республика Президенти Фармони билан мамлакатимиз ижтимоий, иқтисодий ва бошқа соҳаларида баракали меҳнат қилган юртдошларимиздан бир гуруҳи Ватанимизнинг турли орден ва медаллари, унвон ва фахрий ёрлиқлари билан тақдирлангандилар. Қувончли томони шундаки, улар орасида оммавий ахборот воситаларида сидқидилдан меҳнат қилиб келаётган заҳматкаш ҳамкасбларимиз ҳам талайгина эди.

Ўтган ҳафта Миллий матбуот марказида ана шу юксак мукофотларни тантанали топшириш маросими бўлиб ўтди.

Уни Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамраиси Хуршид Дўстмуҳаммад кириш сўзи билан очди. Ўзбекистон Давлат Матбуот Қўмитаси раиси Рустам Шоғуломов мукофотларни ўз эгаларига тақдим этди. Тақдирланганлардан бир қанчаси сўз олиб, ўзларининг камтарона меҳнатлари эвазига берилган ушбу юксак мукофотга лойиқ топганлиги учун ҳукуматимизга, йўлбошчимиз И.Каримовга ўз миннатдорчиликларини изҳор этишди.

Сўзга чиққанлар мукофот уларга қилинган ишлари баробарида ҳали қилиниши лозим бўлган ишлари учун ҳам берилганлигини, у зиммаларига янгидан-янги масъулият ва вазифалар юклаганлигини таъкидлашди.

Аслида ҳам шундай: Ватан учун сидқу ихлос билан меҳнат қиларкансан, заҳматларинг изсиз кетмайди, аксинча, ўзининг муносиб баҳосини олади.

Ғ.КОМРОН

ТИЛИМИЗ

ЎЗБЕКЧАСИ ҚАНИ?

Музей асосан одамларни миллий-маданий қадриятларни эъзозлаш, қадрига етиш, ўзлигини англаш руҳида тарбиялайдиган маърифат ўчоғи эканлиги ҳеч кимга сир эмас.

Аммо "арзимас" эътиборсизлик оқибатида бунинг акси ҳам бўлиши мумкин экан: Тошкентдай шаҳри азимнинг қоқ маркази - Дархон мавзеидаги Тамараҳоним кўчасида жойлашган, шу машҳур санъаткор номидаги Уй-музей ёнбошида ялтироқ темир тунукага ўйиб "абадий" қилиб ёзилган пештахта пайдо бўлди.

Фақат... Гап шундаки, ёзув мамлакатимиз томонидан чиқарилган тил ҳақидаги қонунга хилоф равишда, ўрис ҳамда инглиз тилида ёзилган. "Ўзбекчаси қани?" - деган савол туғилади.

Балки бу саволга пешлавҳанинг тепасига ёзиб қўйилган "Министерство культури Узбекистана"даги мутасаддилар жавоб беришар!?

А.НУРИДДИНОВА

ТАДБИР

ҚОМУСИМИЗГА БАҒИШЛАНДИ

Ҳамма ерда бўлгани каби Ўзбекистон Республикаси Конституцияси куни Арнасой туманида ҳам зўр тантана билан нишонланди. Шу куни туман ҳокимиятининг катта мажлислар зали одамлар билан гавжум бўлди. Конституция кунига бағишланган йиғилишни туман ҳокими Р.Есенқулов очди. У сўзни туман прокурори, адлия кичик маслаҳатчиси Б.Эргашевга берди. Прокурор ўз сўзида Конституциямизнинг ижтимоий ва маънавий ҳаётимиздаги беқиёс ўрни ҳақида гапирди.

Тантанали йиғилиш тугагандан сўнг туман халқ таълимининг "Қонун ҳимоячилари" ҳамда туман Марказий шифохонасининг "Адолат" гуруҳлари ўртасида беллашув бўлиб ўтди. Беллашувда гуруҳлар ўзларининг бадиий, саҳнавий чиқишлари билан томошабинларни хушнуд этишди. Томошабинлар меҳрини қозонган ҳар иккала гуруҳ аъзоларига қимматбаҳо совға ва пул мукофотлари топширилди.

Номоз ҚАРШИЕВ

НАЗАРИЯ

МИЛЛИЙ ҒОЯ:

Изланишлар эҳтиёжни қондира олмаяпти

Ортиқбек ЮСУПОВ, тадқиқотчи

Мустақилликни мустаҳкамлаш жараёнида миллий ғояни шакллантириш ва уни барча фуқароларни бирлаштирадиган мезонга айлантириш маънавий жабҳадаги асосий вазифалардан биридир. Мамлакатимизда мазкур масалага катта эътибор берилмоқда, уни шакллантиришнинг асослари яратилмоқда. Бу тушунча қуйидаги жиҳатларни ўзида акс эттиради:

- анъаналар; улардаги миллийлик ва умуминсонийлик;
- ватанпарварлик; ватанни севиш туйғуси, Ўзбекистоннинг умумий ва ягона Ватан эканлигини тушуниш;
- давлат тили; уни ўрганиш, ҳурмат қилиш ва бошқа миллатларнинг ўз она тилини унутмаслик ҳиссининг уйғунлиги;
- инсонпарварлик; инсон ҳуқуқлари устиворлиги мақсадларига хизмат қилиш;
- истиқлолга содиқлик; мустақилликни мустаҳкамлашга ҳисса қўшиш;
- миллий-маданий меросни асраб-авайлаш;
- миллатпарастлик ва миллатчиликка қарши кураш, этник муносабатларда умуминсонийликнинг устиворлиги;
- миллий ғурур, миллий ўзликни англаш жараёнларининг мамлакатнинг пировард мақсадларига хизмат қилишга йўналтирилганлиги;
- сиёсий институтлар, партиялар, жамоат ташкилотлари ҳамкорлигини таъминлаш;
- диний қавмлар, конфессияларнинг ўзаро ҳамжиҳатлигига эришиш.

Жамият ҳаёти тубдан ислоҳ қилинаётган, маънавий янгиланиш рўй бераётган ҳозирги даврда миллий ғоя қуйидаги йўналишлар ва тамойилларга эга бўлмоқда:

1. Мамлакатдаги иқтисодий, ижтимоий, сиёсий ва бошқа соҳалардаги ўзгаришларнинг маънавий жиҳатларини уйғунлаштирадиган узлуксиз жараён сифатида ўз ифодасини топади, яъни барча соҳалардаги ислоҳотларнинг асосий мақсади бўлган инсон камолотини, манфаат ва қадр-қимматини таъминлайдиган маънавий муҳитни шакллантириш вазифаларини амалга оширишдаги мезон сифатида муайян аҳамият касб этади.

Бунда, аввало, шуни таъкидлаш лозимки, миллий ғоянинг шаклланиши табиий жараён. Мазкур жараён йўналишини алоҳида кўрсатиш лозим: а) жамиятдаги ўзгаришлар, ислоҳотлар билан ҳамоҳанглиги, уйғунлиги; б) кишилар онгида ижтимоий ўзгаришларнинг объектив инъикоси тарзида вужудга келиши; в) аҳолининг мутлақ кўпчилиги учун зарурий маънавий эҳтиёжига айланиши; г) ижтимоий онг, яъни психологик ва мафкуравий онгларнинг уйғунлиги такомили муайян босқичнинг ифодаси сифатида намоён бўлиши.

2. Давлат ва халқ қаршисида кундаланг бўлиб қолган муаммоларнинг ечимларини ўзида акс эттиради ҳамда уларни ҳал қилиш учун жамият аъзоларини бирлаштиришга хизмат қилади. Бунда 120 дан ортиқ миллат вакиллари мавжуд бўлган мамлакатимизда аввало миллий-этник ҳамда диний-конфессионал ҳамжиҳатликни таъминлаш билан боғлиқ жиҳатлар муҳим аҳамиятга эга бўлади.

3. Миллий ғоя давлат, мамлакат ҳамда фуқароларни келажакка даъват қиладиган маънавий эҳтиёж, тараққиётга ундайдиган омиллардан бири тарзида юзага келади, кишиларни бошқариш вазифасини бажараётган сиёсий партиялар, раҳбар шахслар ақл-заковати ҳамда салоҳиятини ўзида ифодалайди. Шу билан бирга бир қанча вилоятлар, Қорақалпоғистон Республикасида, турли минтақаларда яшайдиган аҳоли ўртасида маҳаллийчилик, қариндош-уруғчилик каби субъектив ҳиссиётларнинг устивор бўлиб кетмаслигига, хилма-хил интилиш ҳамда ҳаракатларни умумхалқ ва ягона Ватан манфаатлари йўлида уйғунлаштиришга ёрдам беради.

4. Жамиятда олиб борилаётган ислоҳотлар ва ўзгаришларнинг асосий мақсади бўлган демократик давлат, ҳуқуқий жамият, қонуннинг устиворлиги ва умуминсоний қадриятларига содиқлик асосий хусусиятлари бўлган даврга интилишлари умумлаштириш учун имкон яратиши мумкин.

5. Миллий ғоя мамлакатнинг ички ҳаётини бошқаришнинг асосий мезонларидан бири бўлиш билан бирга ташқи сиёсатда давлатнинг салоҳиятини кўрсатадиган, унинг жаҳон ҳамжамияти ва халқаро майдондаги обрў-эътиборини намоён қиладиган маънавий қадрият мўлжалларини, унда инсон ҳуқуқлари, фуқароларнинг имкониятлари, умумбашарий муаммоларни ҳал қилиш истиқболлари қай тарзда амалиётга айланаётганлигини билдирадиган омил бўлиши ҳам мумкин.

Албатта, бу тамойиллар ўз навбатида хилма-хил тарзда, ранг-баранг шаклларда намоён бўлади. Ижтимоий жараёнларнинг талаби ва йўналишга кўра уларнинг бири муайян муддатга ўз аҳамиятини яққолроқ намоён қилиши ҳам мумкин. Аммо уларнинг уйғунлиги, ўзгаришлар жараёнидаги серқирралигини умумлаштириш эҳтиёжи доим сақланиб қолади.

Миллий ғояни ижтимоий ҳодиса, назарий қарашлар, мақсад ва мўлжаллар тизими сифатида фалсафий таҳлил этишда унинг асосий функциялари, намоён бўлиш хусусиятлари ва таъсир қилиш усуллари ҳамда кишилар онги ҳамда фаолияти учун аҳамиятини ўрганиш муҳим. Умуман олганда бунда комплекс ёндашиш, хилма-хил жиҳатларга эътибор бериш ва яна қуйидагиларни алоҳида кўрсатиш лозим:

- ижтимоий-фалсафий нуқтаи назардан миллий ғояни ижтимоий ҳодиса ва маънавий фаолиятнинг махсус тарзда намоён бўладиган натижаси сифатида таҳлил қилиш;
- миллий ғоянинг таъсирини социологик ўрганиш, унинг турли қирраларини ташвиқ ҳамда тарғиб этишни маънавий фаолиятларнинг таркибий қисми сифатида тушуниш;
- миллий ғоя шаклланишининг юртимизга хос тарихий генезисини ҳамда унинг ижтимоий истиқболларини кўрсатиб беришга уриниш;
- жаҳоннинг илғор мамлакатларида бу борада тўпланган тажрибаларни илмий-назарий ўрганиш, натижаларни умумлаштириш, уларни амалиётда қўллаш имкониятларини кўрсатиб бериш;
- "ислом фундаментализми", "сохта демократлар" ва бошқаларнинг ўз қарашларини миллий ғоя сифатида ўтказишга уринишларининг зарарли моҳиятини очиб ташлаш, уларнинг объектив илмий-фалсафий таҳлили ва танқидини амалга ошириш зарур бўлиб турибди.

Миллий ғоя - ижодкор ва фидойи кишиларни ижтимоий фаолиятга ундайдиган энг муҳим омиллардан биридир. Ана шу сабабдан ҳам элим деб, юртим деб ёниб яшайдиган фидокор шахсларга ва уларни ана шундай ҳаёт тарзига ундайдиган миллий ғояга эҳтиёж мустақил мамлакатимиз ривожининг умумий бир даврида туғилганлиги бежиз эмас. Бундай эҳтиёж маънавий янгиланиш ва миллий ғояни шакллантириш жараёнига фақат иқтисодий ва ижтимоий ўзгаришларнинг оддий инъикоси эмас, балки кишиларни бу жараёнларга актив иштирок этишини таъминлайдиган омил тарзида қараш имконини беради. Ўз навбатида миллий ғоя ва маънавий янгиланиш муайян фаолият омилига айланиши билан ижтимоий онгнинг баъзи шаклларига объектив ҳолда таъсир кўрсата бошлайди. Кишиларнинг қарашларини, интилиш ва мақсадларини умумий йўналишга томон шакллантириш учун хизмат қилади.

Бу жараён бир кунда ва тасодифан рўй бермайди, унинг муваффақиятли амалга ошиши бир қатор омилларнинг таъсирига боғлиқ бўлади. Давлатнинг ислоҳотчи сифатидаги фаолияти жамоатчилик, сиёсий партиялар, ташкилотлар, бирлашмаларнинг ана шу соҳадаги ишлари бу таъсирнинг даражасини ҳамда самарадорлигини белгилайди.

Албатта, ана шу вазифанинг самарали амалга ошиши учун миллий ғоянинг ижтимоий омил сифатидаги аҳамияти, хусусиятлари, имкониятлари аниқ-равшан кўрсатилган, бу борадаги вазифалар, муаммолар, уларни ечиш йўллари назарий ва амалий изоҳлаб берилган илмий тадқиқотларга эҳтиёж катта бўлиб турибди.

АНЖУМАН

МУҲАРРИРДА ГАП КЎП

Самарқандда вилоят оммавий ахборот воситалари раҳбарлари учун "Матбуотни бошқаришни такомиллаштириш муаммолари" мавзусида семинар уюштирилди.

Уни "Самарқанд" газетаси қошида ташкил этилган Матбуот маркази ҳамда Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармасининг Самарқанд вилоят бўлими ташкил этди.

Семинарда вилоят оммавий ахборот воситаларининг бош муҳаррирлари иштирок этишди. Уни ОАВни демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси вилоят бўлими раиси Ф.Тошев кириш сўзи билан очди. Шундан сўнг тўпланганларни вилоят ҳокими ўринбосари А.Маматов қутлади. Самарқанд шаҳар ҳокими А.Носиров ўз табрик сўзида оммавий ахборот воситаларининг жамиятимизда тутган мавқеи ҳақида сўз юритиб, бу борада бош муҳаррирларнинг алоҳида ўрни борлигини таъкидлади.

Баҳс давомида турли фикрлар ўртага ташланди. Эркин матбуот жамиятимизни янада улкан одимлар билан олдинга қараб ҳаракат қилишида муҳим восита эканлиги, шу сабабли ОАВнинг иқтисодий аҳволини яхшилашга, журналистларни ижтимоий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлашга эътиборни кучайтириш зарурлиги таъкидланди.

Семинар қатнашчилари иқтидорли иқтисодчи олим, фан доктори, СамДУ профессори Карим Саидовнинг чиқишини катта эътибор билан тингладилар.

Бош муҳаррирлар семинар якунида якдиллик билан унинг аҳамияти ҳақида, бундай учрашувлар зарурлиги хусусида сўз юритдилар. Матбуот марказининг режасида журналистлар учун яна иккита семинар ўтказиш мўлжаллангани ҳақидаги хабарни вилоят ОАВ раҳбарлари қониқиш билан кутиб олдилар.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ

ҲУРРИЯТ
Мустақил газета
1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

ЭЪЗОЗЛИСАН, АЁЛ!

Янги китоб: “Хотин-қизлар энциклопедияси”

Аёл буюк бир мўъжиза! Бу мўъжизани тугал тушуниш, бу мўъжизани севиб ардоқлаш, бу мўъжизани вояга етказиш шу қадар мураккаб ва нозик бир илмки, у ҳақда қанча ёзма - шунча кам!

Аёлни - Она, Опа, Сингил ва мукаррама зот сифатида улуғлаш бобида бетакрор анъаналарга бой бўла туриб, шу мавзуда махсус китоблар нашр этишда мавжуд имкониятлардан тўла фойдаланилмаётганини ҳам тан олмоқ керак.

“Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти Аёллар йилида фавқулодда улуғ ишни ниҳоясига етказди! Ниҳоятда салмоқли, ниҳоятда керакли “Хотин-қизлар энциклопедияси” босмадан чиқди! Китобда қиз боланинг дунёга келишидан бошлаб, уни тарбиялаб ўстириш, балоғат ёшига етгунига қадар ички ва ташқи дунёсида юз берадиган ўзгаришлар, қиз болани оила қуришга тайёрлаш, эр-хотинлик муносабати, уй-рўзғор ташвишлари, оналик бахти, оиланинг ахлоқий-руҳий муҳити, муҳаббат ва вафо каби масалалар ўрин олган. Китобнинг мавзуси, мундарижаси қамровининг кенглиги, ранг-баранглиги ҳамда аёл-қизларни қизиқтирган жуда кўп саволларга жавоб берилганлиги, шунингдек, оила, турмуш масалалари юзасидан тавсиялар, маслаҳатлар топиш мумкинки, бир сўз билан айтсак, “Хотин-қизлар энциклопедияси” том маънода ҳар бир оила жавонидан ўрин олишга лойиқ китоб!

Биз қарийб 550 саҳифали мазкур китобни тайёрлашда хизмати сингган барча мутахассисларни, қаламкаш ижодкорларни, нашриёт заҳматкашларини муборакбод этамиз!

Китоб бир-биридан қизиқарли тўққиз бўлимдан иборат: Балоғат пиллапоялари, Оила, Эр-хотинлик, Оналик, Болалик, Уй-рўзғор ва ҳордиқ, Ҳусн ва тансиҳатлик, Кийим, бичиш-тикиш, Тўй маросимлари, одатлар.

Ушбу бўлимларнинг барчасида Сизни қимматли ва сирли маслаҳат кутади, азиз опа-сингиллар!

“Хотин-қизлар энциклопедияси” Сизнинг китобингиз, Сизнинг маънавий мулкингиз. Шу боисдан ҳам “Эъзозлисан, аёл!” саҳифаси тўласича ушбу китоб асосида тайёрланди.

Мавзулар:
- *Қиз бола*
- *Ҳайз*
- *Орастасиз - фариштасиз*
- *Ташқи қиёфангиз*
- *Сарв қомат*
- *Хиром айлаб...*
- *Чиройли оёқлар*
- *Сийналар*
- *Қўл ва елкалар*
- *Кўзлар - кўнгил кўзгуси*
- *Бу - сиз*

ЖИСМОНИЙ УЛҒАЙИШ

Мана, яна бир инсон дунёга келди!

“Ҳолва!”

Атрофдан қалбингиз тепкинига монанд “Суюнчи!”, “Суюнчи!” садолари келяпти. Сиз қизлик бўлдингиз. Бу сизнинг ҳаётда қолдиражак энг кутли изингиз!

Элимиз аёлларни эъзозлайдиган эл. Аёл оладиган барча эъзознинг ярми аёллиги учун бўлса, ярми оналиги - ўзи қолдирадиган табаррук “из” учундир.

БАЛОҒАТ ПИЛЛАПОЯЛАРИ

Халқимизда яна “Гул ўсса - ернинг кўрки, қиз ўсса - элнинг кўрки”, деган мақол бор. Мақол қизларнинг нафосатга қиёс қилиниши билангина эмас, миллатнинг келажаги кўп жиҳатдан уларга боғлиқлиги билан пурҳикматдир. Шунинг учун ҳам қизлар тарбиясига элимизда алоҳида аҳамият берилади.

Қизалоғингиз қадам бо-

сиб, атак-чечак юра бошлагач, сиз уни балоғат пиллапоялари сари етаклайсиз. У улғайгани сари унга меҳрингиз ҳам, талаб ва масъулият ҳам ортиб бораверади.

Унинг ўйинқароқ йиллари ортда қолиб, балоғат даври бошланиши билан кўпларнинг хонадонингизга ўзгача назар ташлай бошлаганини сезасиз. Қизи бор оила билан кўплар қизиқади. Бўлмасам-чи! “Қизлик уй - карвонсарой”, дейди доно халқимиз. Қизлик хонадонлар файзлилиги, саранжом-саришталиги билан ажралиб туради. Қизингиз туфайли хонадонингиз маълум даражада кутли хонадон бўлиб боради. Ҳадемай совчи кутасиз...

Булар ҳақида бир оз кейинроқ тўхталамиз. Ҳозир эса қизларнинг жисмоний улғайиши, бунинг ўзига хос томонлари ҳақида сўзлашайлик.

Тиббиёт, руҳият илмида бу даврни “ўтиш даври”, “кескин ўзгариш даври”, “бурилиш даври” деб атайдилар. Бу даврда қизингиз ҳам жисмонан, ҳам руҳан жуда тез ривожланади. Анча аввал шакллана бошлаган феъл-атвори, дунёқараши, хулқи, ахлоқ-одоби айнан шу даврда муқим қарор топади.

Қиз болани ҳаётга ҳар томонлама етук ва мукаммал қилиб тайёрлашда асосий эътибор унинг жисмонан соғлом ривожланишига қаратилмоғи керак. “Соғ танда - соғлом ақл”, деб бежиз айтилмаган. Соғлом аёлгина миллатга соғлом фарзанд ҳадя эта олади.

Яратганнинг қизингиз уҳдасига юклаган асосий вазифаси - наслни давом эттиришга тайёр бўлишида унинг расида(раста) бўлиши, бўйига етиши, яъни балоғат ёши муҳим давр ҳисобланади. Организм жинсий жиҳатдан етиладиган бу давр қизларда аксари 12-14 ёшдан 16-18 ёшгача (ўғил болаларда эса 13-15 ёшдан 15-20 ёшгача) давом этади. Балоғат муддати қизларнинг ирсий хусусиятларига, соғлиғи, овқати, шунингдек маиший, ижтимоий-иқтисодий ҳаёт тарзи ва иқлим шароитларига боғлиқ. Балоғат ёшидаги қизлар жисмонан жуда тез ўсишини сезгандирсиз. Бу тана қисмлари нисбати, яъни мутаносиблигининг вақтинча бузилиши оқибатидир. Қўл-оёқлар танага нисбатан тезроқ ўса бошлайди. Ҳамма аъзолар ўзини кўрсатиб, қизингиз “кўзга кўриниб” қолади. Унинг гавда тузилиши ўзгаради, бадани тўлишиб, биринчи галда сони ва думбасида ёғ тўпланиб боради, чаноқ суяклари энига кенгаяди, кўкрак(сут) безлари катталаша бошлайди. Доно халқимиз бу даврнинг ўта нозиклигига ишора қилиб: “Қизалоқ хазон тагидан лўп этиб, гўзал қиз бўлиб чиқиб қолганини билмай қоласиз”, дейди.

Қизлар соат сайин ўсаётганларини ўзлари ҳам сезадилар. Бундан уларда табиий қисиниш, қимтиниш, диркиллаётган кўкракларини қайгадир яшириш ҳисси пайдо бўлади. Баъзи қизлар ота-оналаридан, ака-опаларидан андиша қилган ҳолда елкаларини қисиб, кўкракларини ичига тортиб юрадилар. Вақтида огоҳ бўлмасангиз, уларнинг гавдаси букчайиб, нафас олиш аъзолари қисилиб, яхши ишламаслиги оқибатида рак сиқилиши хасталиги пайдо бўлиши мумкин. Айрим қизлар айни шу даврда кўкракларини сириб юрадилар. Бу кўкрак безларининг нотўғри ривожланишига олиб келади, қизларнинг саломатлигига салбий таъсир кўрсатади. Сиртма таққан қизлар маълум давр ўтиб, кўкрак сиртмасини ечганларида гавдаларининг кўкрак қисми ялпайиб, кўполлашиб кетганини кўрасиз. Қизлар кўкрагининг тўғри шаклланиши, қомат мутаносиблигини сақлаш, хушқомат бўлиш учун сийнабанд (бюстгальтер; кўкракпеч ҳам дейилади) тақиш тавсия этилади. Саломатлик ва гигиена нуқтаи назаридан дастлаб оналар қизларига сийнабанднинг энг кичигини, уларга лойиқ ва қулайини танлаб олиб берадилар. Юртимиз иқлимини, табиатини назарга олган ҳолда қизингизнинг сийнабанди албатта табиий матолар: чит, сатин, сидирға атлас кабилардан бўлиши кераклигини уқтиришни унутманг.

Умуман, бу даврда мумкин қадар қизингизга яқин бўлганингиз, унинг дугонасига, сирдошига айланганингиз маъқул. Шунда балоғат даврининг уларда енгил ўтишига ёрдам берасиз. Қизларнинг шу ёшида рўй бериши мумкин бўлган ўзгаришлар моҳиятини тушунтирасиз, тўғри йўл-йўриқ кўрсатасиз. Бу билан қизингизнинг ҳам ақлий, ҳам жисмонан етук инсон бўлиб етилиши ҳақидаги орзуингиз томон одимлаган бўласиз. Қизингиз сизнинг изингиз, сизнинг қайтариғингиз-ку. Демак, ҳар жиҳатдан унга ўрнак бўлишингиз керак. Шу ёшда сиз ҳам ҳар бир ҳаракатингизни онангизга, опангизга тақлидан бажарганингизни эсланг. Бу қизингизни тўғри тушуниб, уни тўғри йўналтириб туришингизга ёрдам беради...

ТАШҚИ ҚИЁФАНГИЗ

Ҳар қалай, биринчи баҳони ташқи қиёфангизга қараб оласиз. Бир кўришда юрак “жиз этиши” ҳам ташқи қиёфа туфайли. Кишининг ташқи қиёфаси ички оламининг кўзгуси экани ҳам рост. Бинобарин, сизнинг ташқи қиёфангиз - қадди-қоматингиз, юз-кўзингиз, қўл-оёғингиз, кўйинг-чи, юришу туришингиз, жамики хатти-ҳаракатларингиз тақдирингизни белгилайди, ўз тенгингизни топишда, бошқалар билан дўстлашишда, оилангизни ва келажагингизни қуришда муҳим аҳамият касб этади. Улғая борганингиз сари буни сиз ҳам хотин-қизларгагина бериладиган ички сезги билан сеза борасиз. Шунинг учун ҳам сиз гўзал ва ёқимтой бўлишга интиласиз, ўз дугоналарингизни, атрофдаги кишиларни ўзингизга жалб этиш, уларда яхши ва хуш таассурот қолдириш сиз учун олий мақсад бўлиб боради. Бошқаларга қараганда чиройлироқ бўлсам дейсиз.

Ҳар гулнинг ўзига хос тароватi бор, деганларидек, ҳар бир қизнинг ҳам ўзига яраша жозибаси бор. Не бахтки, сиз бугун ўз жозибангизни кашф этадиган ва уни ривож олдирадиган ёшдасиз. Бу сизнинг қадди-қоматингизни тутиш, кийиниш, юриш-туриш, ҳатто овқатланишда ҳам кўпларга хос бўлган усул-услублардан фақат ўзингизга ярашиғини танлаб, қарор топтирадиган даврдир.

Мавзулар:
- *Қизлар руҳияти. Андиша*
- *Иффат*
- *Қиз боланинг шаъни*
- *Муомала*
- *Назокат*
- *Қизлар дафтари*
- *Китоб ўқишни ташламанг*
- *Дугоналар*
- *Янги ҳаёт остонасида*

Андиша... Киши руҳиятининг минг жилосини шу биргина сўзда ва фақат бизнинг она - ўзбек тилимиздагина ифода этиш мумкин. Ўйлаб кўрсак, жами яхшиликларнинг яратувчиси андиша экан, деймиз. Масъуллик, бурч, уят, меҳрибонлик, фидойилик, вафо... ҳамма-ҳаммасининг замирида андиша бор.

МАЪНАВИЙ ГЎЗАЛЛИК

Дейлик, кийимларимизни авайлаб киямиз, чойнак-пиёламизни оҳиста ишлатамиз, китобларимизни оёқ остига қўймаймиз. Чунки улар керагимиз, эртага ҳам ярайди. Борини бордек қилиб, эртани ўйлаб яшаш ўзбек аёлларига хос бўлган энг юксак андиша.

“Андиша синмасин!”, “Андиша кўтарилмасин!” Бу гапларни сиз кўп эшитгансиз, албатта. Бу қизларимиз бир умр ўзларига кўнгил мулки қилиб олишлари керак бўлган энг юксак руҳий босқич ҳамдир.

Андиша - бу ўзгаларни бутун асраш йўлидаги фидойилик. Андиша - бу яхшилик дунёсини оғиб кетишдан сақлайдиган мувозанат. Ўзбекнинг ахлоқ нормаларидаги ҳамма яхши фазилатлар андишанинг бағридадир. Андиша омон жойда бахтнинг умри узундир!

ИФФАТ

Иффат - виждоний поклик, номус, ҳаё дегани. Қиз табиатига хос покизалик, ҳаё-иболилик, майинлик, ширинлик, нафислик, малоҳат, хушёрлик каби фазилатлар унинг ҳуснига ҳусн, латофатига латофат қўшади. Қизнинг ҳусни - ярим бойлик, ақли эса ғазна. Улуғ ҳаким ибн Сино: “Инсонда доимо турадиган ҳусн ва латофат ҳаё ила иффатдир. Ҳаёсиз юз жонсиз жасад кабидир”, деган эди. Дарҳақиқат, одамни ўзига тортадиган, иссиқ кўрсатадиган нарса - кишининг ҳаё-ибоси, иффати. Шарқ донишмандлари: “... иффат деганда ўз ҳиссиёти, ҳирс ва нафсини тийиш, мўътадилликнинг қонун-қоидаларига риоя қилиш, ҳар қандай ишда, фаолиятда ортиқчаликка йўл қўймаслик”ни тушунадилар.

КЕЛИНЛИК ОДОБИ

Мавзулар:
- *Момолар ўгити*
- *Қайнона ва келин*
- *Келин - пайванд*
- *Келинлик либослари*
- *Овсинлар*
- *Қайинбўйин*
- *Уйингиз - қалъангиз*

МОМОЛАР ЎГИТИ

“Ёр-ёр” қўшиғининг дилларни ҳаяжонга келтирувчи янгроқ садолари остида ҳарир либосли тўй фариштаси - келин бола хонадонингиз остонасига қадам қўйди. Тўй маросимлари тугаб, оилангиз аъзоларининг сони яна бир янги инсон, янги қариндош ва янги жонга кўпайди. Хуллас, сиз келин қилдингиз. Бошқа бир оиланинг суюкли фарзанди энди сизга қиз бўлди, ўғлингизга эса умр йўлдоши. Келин келиб, уйларга файз кирди, қалбингизни янгича бир ажойиб ҳаёт тароватi чулғаб олди. Дилингиздаги орзу ушалди, кўнглингиз таскин топди: энди ўғлингизнинг ёнида яқин меҳрибони, ғамхўри бор.

Янги хонадонда - янги оила аъзолари даврасида келинчакнинг ўзига хос турмуш тарзи бошланади. Келин биринчи кунданоқ ўзини тутиши, зеболиги билан янги қариндошларга гўзаллик ҳадя этади. Унинг қадамлари хиёл майда, чиройли одим отади, лабларида ним табассум, кўзларида ҳаё, ибо. Атрофдагиларга ниҳоятда меҳрибон, овози латиф, ҳамма-ҳамманинг ҳурмати ва иззат-икромини жойига қўяди.

Келин дилбарлиги, ширинсўзлиги, камтарлиги, инсонийлиги, чаққонлиги, меҳнатсеварлиги билан ўзига ўзи бахт ва тахт яратади.

Биз - ўзбекларнинг турмуш тарзимизда авлод-аждодларимизнинг зийрак ақл-заковати ила сайқал топган ажойиб удум - келин бўлишнинг ўзига хос одоби бор. Бу одоб - янги хонадонда ҳамиша самимий ва ҳалол бўлиш, ростгўйлик ва ўзини тута билиш, сўзлашиш ва муошарат, куёв хонадонидаги оила аъзолари билан тил топишиб кетиш ва уларнинг ҳурматини қозониш, камтарлик ва меҳнатсеварлик, зийраклик ва ақл-фаросат билан иш тутиш, саранжом-саришталик, мустақил уй бекаси бўлиш каби қатор ахлоқ тушунчаларини ўз ичига олади. Бу фазилатлар келин янги оиланинг севимли ва қадрдон фарзанди сифатида ўз ўрнини топиб кетиши учун сув ва ҳаводек зарур.

ҚАЙНОНА ВА КЕЛИН

Гапнинг сирасини айтганда, ўзбек оиласида қайнона ва келин муносабати оила мустаҳкамлигини белгилашда ҳал қилувчи омил ҳисобланади. Нега? Негаки, юқорида айтиб ўтганимиздек, аёл она - шу оиладаги маънавий муҳитни, иқтисодий барқарорликни ушлаб турувчи устун. Оиланинг ички мувозанатини сақлаш масаласида оиланинг эркаклари - ота, ўғиллар ҳам кўп ҳолларда онага “бўйсунадилар”. Бу нозик ҳоллар ўзбек хонадонида эркакларнинг “аёлга енгилиши”, “бўйин эгиши”, “қайнонанинг дегани деган” маъносида эмас, аксинча, оила одоби, оила аъзоларининг ички маданияти устиворлигидан далолат деб талқин этилади.

Оилашунослар, олимлар “қайнона-келин” муаммосининг келиб чиқишида аксарият келинлар сабаб бўлишини айтадилар.

Келинлар кўпинча ёшлигига бориб, аёлга баҳо асосан унинг оиладаги ўрни, меҳри, фидойижонлигига қараб берилишига ақллари жуда етмай турибоқ “мен ҳам аёлман, мени ҳам қайнонам каби ҳурмат қилишсин”, деган ўринсиз талабни қўя бошлайдилар. Бу ҳурматга “мустақилликка чиқсалар” тезроқ эришишлари мумкиндек, бўлак бўлиб чиқишга уринадилар.

Қайноналикни чидаганга чиқарган, дейди доно халқимиз. Дарҳақиқат, қайноналик санъати - бу инсонийлик санъати, яратувчилик, муаллимлик санъатидир. У келинни тарбиялаш, ғамхўрлик кўрсатиш борасида бутун бир оилани, келажак авлодни тарбиялаётганини, унга ғамхўрлик кўрсатаётганини яхши билади. Ахир бугун тушган келин эрта-индин она бўлади, фарзандларини катта қилади. Келин хато қилган, ё қайнона-келин ўртасида тушунмовчилик ҳоллари рўй берган тақдирда қайнона оғирлик қилиб, алоҳида вақт топиб, келини билан ёлғиз қолган пайтларида юракдан, ниҳоятда босиқлик билан обдон гаплашиб олмоғи, тушунтирмоғи керак.

ОВСИНЛАР

Туғишган ака-укаларнинг рафиқалари бир-бирига нисбатан овсин ҳисобланадилар. Аксарият ўзбек хонадонларида рўзғорни бўлак қилишга шароит бўлган тақдирда ҳам овсинлар муайян даврргача бирга яшаб, бирга рўзғор тутадилар, бир қозондан овқат ейдилар. Бундай биргаликда яшашда оқила қайноналар катта тарбиявий асос кўрадилар. Янги келин катта келинлар - овсинларига эргашиб тушган ерига тезроқ ўрганади. Келинларга хос нозик муомала, муносабатни ўрнатишида катталар унга ўрнак ва ибрат бўладилар. Овсинлар меҳр-оқибатли ва бир-бирларига ҳурматли бўлсалар туғишган опа-сингиллардек қадрдон бўлиб кетадилар. Аҳил овсинлар рўзғор бўлак бўлгандан кейин ҳам бир-бирларига ҳамкор, бири иккинчисининг юмушини енгил қиладиган, жонига оро кирадиган бўладилар. Одатда кичик овсин катталарини “опа” деб атайди. Бир оила фарзандлари бўлган ака-укаларнинг умрбод бир-бирларига меҳрибон, ғамхўр, бири-иккинчисининг суянган тоғи бўлиб қолишида овсинларнинг аҳамияти жуда катта. Халқимизда “Овсинлар иноқ бўлса, оға-инилар чиноқ бўлмас”, деган мақол бор. Бу бежиз эмас. Ҳаётда бошига оғир иш тушган вақтда ёки овсинлардан бирортаси хасталаниб қолганда гўдак боласини бошқа овсин ўз боласидай кўкрак сути бериб боқиб тарбиялаган ёки бири фарзанд кўрмаганда бошқаси фарзандини берган ҳоллар кўп учрайди. Ҳақиқатан ҳам овсинлар аҳил бўлсалар, оқилона иш тутсалар, оиладаги катталарнинг ҳурмат-иззатини жойига қўйсалар, ака-укаларнинг бир-бирларига ҳурмати, ўртадаги самимият барқарор бўлади.

Аксинча, овсинларнинг ноаҳиллиги, бир-бирига ғайирлиги оилага нифоқ солади, меҳрибон ака-укаларнинг бир-бирлари билан юз кўрмас бўлиб кетишларига олиб келади. Бунга турмуш шароити, уй-жойларнинг етишмаслиги ва ҳатто болаларининг бир-бирлари билан ўйинчоқ талашиб уришиб қолиши каби арзимас нарсалар ҳам баҳона бўлиши мумкин. Босиқ ва тарбия кўрган овсин бундай пайтларда мазкур ҳолатдан ақл ва фаросат билан чиқиб кетишга, овсинлар ўртасидаги муносабатни бузмасликка ҳаракат қилади ва бунга йўл топади.

МУҲАББАТ

Мавзулар:
- *Муҳаббат нима ўзи?*
- *Муҳаббат босқичлари*
- *Мижоз ва муҳаббат*
- *Мен севаман, сен севасанми?*
- *Вафо ва садоқат*

МУҲАББАТ НИМА ЎЗИ?

Саволни шундай кўндаланг қўйганимиз билан унга аниқ жавоб берамиз деган ишончдан йироқмиз. Муҳаббатга қомусона қисқа, лўнда, аниқ таърифни бизгача беришган эмас, эҳтимол, биздан сўнг ҳам бериша олмас.

Бунга уринганларнинг кўплари муҳаббат ҳисларини соф руҳият ҳолати сифатида тушуниб, ундаги физиологик ҳолатни инкор этадилар. Физиологик ҳолат, улар фикрича, ҳайвонларга хос бўлган органик эҳтиёжларни қондиришдан иборат инстинктнинг ифодаланишидир. Улар одам ҳайвоний ҳирсдан, жинсий интилишлардан озод бўлиши керак, деб муҳаббат ҳисларига бирёқлама ёндошадилар. Қадимги ҳинд трактатида муҳаббатга бирмунча тўлиқ таъриф берилади: “Ақл майли ҳурматни туғдирса, қалб майли дўстликни, тана майли хоҳишни туғдиради. Ақл, қалб ва тана бир бўлиб, севги-муҳаббатни туғдиради”. Француз мутафаккири Вольтер “Севги-муҳаббат - бу ҳам қалб, ҳам ақл ва танага бир вақтнинг ўзида ҳужум қиладиган энг кучли, завқли ҳис-туйғулардан биридир”, деб таъриф беради.

Буюк олим Абу Али ибн Сино ўз асарларидан бирида кучли муҳаббатни изоҳлар экан, уни касаллик сифатида таърифлайди ва “даволаш”нинг энг тўғри йўли сифатида муҳаббат ўтида қийналиб азоб чекаётган икки қалбни бирлаштириш керак эканлигини айтади. Икки жинс ўртасидаги том маънодаги муҳаббат балоғат ёшида шаклланиб боради. Балоғатнинг илк босқичида қиз болаларда руҳий ҳолат жинсий ҳолатдан устунлик қилса, ўғил болаларда ҳиссиёт дивергенцияси - бўлиниши кузатилади. Улар бир қизга нисбатан муҳаббат ҳисларини сезсаларда, жинсий интилишни кўпроқ катта ёшли аёлга нисбатан ҳис этадилар. Улардаги ҳиссиёт икки объектга бўлинади. Бу фақат ўғил болаларга хос бўлиб, қизларда бундай ҳол кузатилмайди. Ўсмирлик ёшида ўғил болаларда гиперсексуаллик натижасида уларнинг ҳиссиётида жинсий интилиш устунлик қилади ёки унинг аҳамияти кескин ортади. Қиз болаларда эса руҳий ҳолатнинг устунлиги сақланиб туради.

ЖИНСИЙ ҲАЁТ

Мавзулар:
- *Нозик муносабатлар:*
  - *Биологик қовушув*
  - *Руҳий қовушув*
  - *Ижтимоий қовушув*
- *Қовушиш ва кўникиш*
- *Висол кечаси ҳақида:*
  - *Келинга маслаҳатлар*
  - *Куёвга маслаҳатлар*
- *Жинсий ҳаёт босқичлари*
  - *Либидо, эрекция, фрикция*
- *Оргазм:*
  - *Аёл оргазми босқичлари*
  - *Эркак оргазми босқичлари*
  - *Оргазмнинг ўзига хос хусусиятлари*
  - *Оргазм босқичларидаги психофизиологик ҳолат*
- *Рефрактор босқич*
- *Шаҳвоний нуқталар:*
  - *Энг шаҳвоний мушак*
- *Айрим саволларга мутахассис жавоби*

Жинсий ҳаёт масаласи ҳамиша ҳамма халқлар диққат марказида бўлиб келган. Бу бежиз эмас, инсоният пайдо бўлибдики, бу масала ҳаётий эҳтиёж ҳисобланади. Ҳозирги кунда ҳам жинсий тарбия, аёл билан эркаклар ўртасидаги муносабат, эр-хотинлик масалалари ҳар бир миллат учун жиддий аҳамиятга эга. Яширишнинг ҳожати йўқ, жинсий ҳаёт психофизиологиясига оид илмий-оммабоп рисолалар ўзбек тилида йўқ ҳисоби. Шунинг оқибатида бу борадаги саводни кўп жойларда куёв болалар “куёв жўралари”дан, келинлар эса “келин янгалари”дан ўрганадилар. Илгари замонда бундай “устозлар” анча-мунча билимдон бўлган бўлишлари мумкин. Ҳозиргилари эса... Куёв жўра ёки келин янганинг тескари “таълимотлари” натижасида барбод бўлган оилалар анчагина топилади. Бугина эмас. Ёш йигит-қизларга жинсий тарбия, жинсий ҳаёт масалаларидан таълим берадиган, уларга мураббийлиқ қиладиган ўқитувчилар ва ота-оналарнинг ўзлари бу масалалар бўйича кам маълумотга эга. Чунки кўп йиллар давомида жинсий тарбиядан сабоқ берувчи фойдали манбалар “ўзбекчиликка хилоф” дея тақиқлаб келинди. Ҳолбуки, тўғри йўлга қўйилган жинсий ҳаёт саломатлик гарови ҳамдир. Муттасил равишда жинсий қониқмаслик натижасида аёлларда невроз, эркакларда эса асаб бузилишига оид жинсий ожизлик - импотенция пайдо бўлади. Жинсий қониқмаслик ва унинг мунтазам равишда давом этиши туфайли оилада турли жанжаллар арзимаган, бутунлай бошқа нарсадан бошланади, лекин аслида унга жинсий қониқмаслик сабаб бўладики, буни баъзан ҳатто жанжаллашаётган эр-хотиннинг ўзи ҳам билмайди.

ВИСОЛ КЕЧАСИ ҲАҚИДА

Бу масала хусусида ҳали китоблар етарли эмаслигини, очиқ суҳбатлашувдан ҳам кўпчилик тортинишини юқорида айтиб ўтдик. Яна тўхталмай илож йўқ.

Одатда “қовушув” деганда, ўзбекчиликда янги келин ва куёвнинг биринчи висол кечаси назарда тутилади. Бу кечанинг сири, ҳаяжони, кечинмасини сўз билан ифодалаб бўлмайди дегувчилар ҳақ.

Одатда келин ва куёвни оила, турмушга (рўзғор тутишга), ҳатто бўлажак фарзандларини тарбиялашга тайёрлаш ҳақида кўп гапирилади-ю, биринчи висол кечасига тайёрлашни тўй куни шошиб тайинланган “куёв жўра” ва “келин янга”-га топшириб қўйилади. Келин билан куёвни “қўша қаринглар!” деб дуо қиламиз, биргаликда бир умр турмуш кечиришини тилаймизу, шу ҳаётнинг илк одими ҳақида тушунча беришни дуч келган кишиларга топширамиз. Тўғри, улар яқинимиз, қадрдонимиз, лекин тайинланган янгангиз мўлжални бир умрга олиб энтикаётган қизингиз ҳақида сиз билган нарсаларни биладими? Қолаверса, ҳаяжоннинг чўққисида турган қизингиз янгасининг йўл-йўлакай, ўлда-жўлда айтган сўзларини айни шу кунда эсида олиб қола оладими?

Уйида қизи вояга етаётган она! Сизга шу нозик масалада икки оғиз сўзимиз бор.

Айтишларича, биринчи қовушув кечаси қизларнинг онасини дард тутармиш... Худодан сизга паноҳ тилаймиз! Бизни аёл қилиб яратган Аллоҳнинг ўзи қалбимизга қирқ туяга юк бўларлик қаноат, сабр, бардош, меҳр ва муҳаббат, итоат жо қилганини эслатиб ўтмоқчимиз, кучни шу эслатишдан оласиз дея умид қиламиз.

Кеча, қизингиз тўйи кунида шу куч қадамларингизни дадил қилди. Қизингизнинг катта бўлиб қолганига, балоғатга етганига, эшигингиз зулфини қизингизга харидор совчилар узиб, остонангизни едирганига, уйингиз шипини карнай-сурнайлар навоси, куёв жўралар қийқириғи титратганига ва яна кўп, жуда кўп нарсаларга ҳароратли нафасингиз билан шукрона айта-айта нозик ниҳолингизни илдизи билан кўтариб “бегона жойга” қўйиб келдингиз! Парваришини ўзингиздек мулойим қайнонага топширдингиз. Энди худо қалбингизга солган бир дунё сабр-бардош билан ўз ниҳолингизнинг борган жойида кўкариб, палак отиб униб-ўсишини Парвардигордан ич-ичингиздан сўраяпсиз.

Бу кўп жиҳатдан бугунги биринчи висол кечасига, куёв болангиз ва қизингизнинг ўзларини қандай тутишларига ҳам боғлиқ. Аллоҳдан уларга Отабек ва Кумушнинг висол кечасини сўранг!

Иншооллоҳ, эрталаб яхши хабар эшитиб қоласиз! Ахир бу кеча сир-синоатларини унга тушунтирганингиз, она-бола узоқ-узоқ сирлашганингиз эсингиздами!? Оналарнинг қизларига айтар гаплари ҳамиша кўп бўлади.

Саҳифани Наргиза АҲМЕДОВА тайёрлади

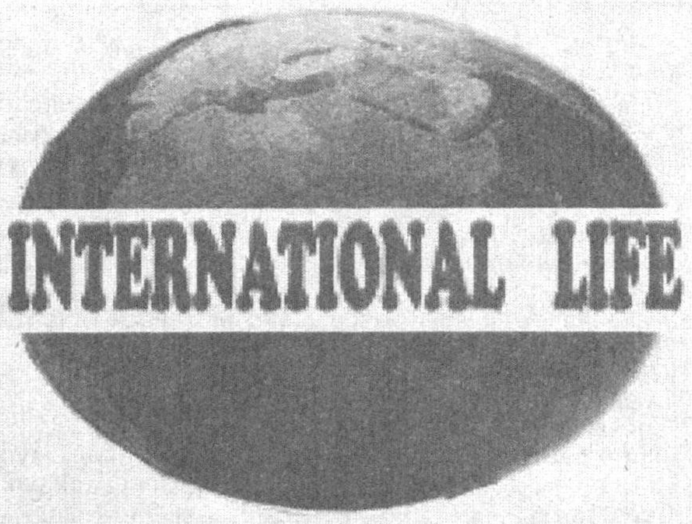

МАҒРИБУ МАШРИҚ

ТАШРИФ

ЎЗБЕКИСТОН - РОССИЯ:
ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Биз Россия делегациясининг Ўзбекистонга ташрифига томонларнинг муносабатларни ривожлантириш ва мустаҳкамлашга бўлган ўзаро саъй-ҳаракати сифатида қараймиз, деб баёнот берди Ислом Каримов 10-11 декабрь кунлари Тошкентда бўлган Россия Федерацияси ҳукумати раиси Владимир Путин билан музокаралардан кейин ўтказилган матбуот анжуманида сўзга чиқиб.

Олий даражадаги учрашувларда тўртта ҳужжат имзоланди. Хусусан, келгусида ҳарбий ва ҳарбий-техника соҳасида ҳар томонлама ҳамкорликни чуқурлаштириш тўғрисида Ўзбекистон ва Россия ўртасидаги шартномага И.Каримов ва В.Путин имзо чекдилар. Акциз товарларини икки мамлакат божхона чегараларидан олиб ўтишда божхона назоратини ташкил этиш ва ташқи савдо божхона статистикаси соҳасида ўзаро услубий ва ахборот ҳамкорлиги тўғрисида Ўзбекистон ва Россия Давлат божхона қўмиталари ўртасида иккита ҳужжат имзоланди. Россия Федерацияси Президенти ҳузуридаги ҳукумат алоқалари ва ахборот федерал агентлиги ҳамда Ўзбекистон Республикаси Миллий Хавфсизлик хизмати ўртасида ҳам ҳамкорлик битими имзоланди.

Президент Ислом Каримов Россия бош вазири билан ўтказилган музокаралар хусусида гапирар экан, ниҳоятда батафсил, очиқ ва ишонарли суҳбат бўлганини қайд этди. Ислом Каримов ва Владимир Путин Ўзбекистон ҳамда Россия ўртасида товар айланмаси пасайиб кетаётгани хусусида ташвиш билдиришди. Томонлар фикрига кўра, бунинг объектив ва субъектив сабаблари бор эди. Музокаралар чоғида ҳар икки мамлакатнинг юксак салоҳияти назарда тутилиб, мазкур муаммоларни ижобий ҳал этишга имкон берадиган қўшма молиявий гуруҳлар, холдинглар, турли корхоналар барпо этиш масалалари муҳокама этилди.

Юртбошимиз имзоланган ҳужжатларни тавсифлар экан: "Биз Россиянинг Марказий Осиёдаги манфаатларини англаймиз ва ўз навбатида Россиядаги барқарорлик, хавфсизлик ва унинг ҳудудий бирлиги сақланишининг тарафдоримиз", деб айтди.

Россия бош вазири Владимир Путин томонлар нуқтаи назарларининг бир-бирига тўла-тўкис мос келишини тасдиқлаб, Ўзбекистон Президенти минтақадаги тинчлик ва хавфсизликнинг кафолатларидан бири эканлигини қайд этди ва яқинда бўладиган президент сайловларида юртбошимизга муваффақият тилади.

В.Путин хавфсизлик соҳасида ҳамкорликка тўхталиб: "Биз муносабатларимизнинг сифат жиҳатидан бутунлай янги поғонасига чиқдик", деб қайд этди. "Биз ва Ўзбекистон раҳбарияти экстремизм ва терроризмнинг пайдо бўлишидан ташвишдамиз ва бу ёвузликка юарши биргаликда саъй-ҳаракат кўрсатиб, ғов қўйишга тайёрмиз. Ўзбекистондаги, минтақадаги барқарорлик ва осойишталик, бу нафақат Россия Федерацияси манфаатлари доирасига кирмай, балки бундан Россия бевосита манфаатдордир", деди у.

Россия ҳукумати раҳбари икки томонлама муносабатларнинг ривожи хусусида журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб бераркан: "Ўзбекистон биз учун стратегик ҳамкор ҳисобланади".Россия Ўзбекистоннинг кучли мустақил давлат бўлиши тарафдоридир. Бизнинг объектив манфаатдорлигимиз шундан иборат бўлиб, биз бу борада ўзимизга боғлиқ ҳамма ишни қиламиз, деб айтди.

Ўзбекистон, Россия ва бошқа давлатларнинг оммавий ахборот вакиллари Чеченистондаги воқеалар билан қизиқишди. Россия бош вазири журналистларнинг саволларига жавоб бериб, террорчиларнинг Доғистонга қилган хуружларидан кейин Россия учун террорчилар базасини йўқотишдан бошқа йўл қолмаганини маълум қилди.

- Тинч аҳоли ўртасида қурбонлар бўлмаслиги учун ҳам улар йўқотишга қарор қилинди, - таъкидлади В.Путин. - Биз чечен халқи билан курашмаяпмиз ва биз сиёсий масалаларни, хусусан, Чеченистон Республикаси мақомини ҳал қилмаяпмиз. Биз фақат ушбу ҳудудга йиғилиб олиб, у ердан плацдарм сифатида фойдаланаётган, тинч аҳолидан эса жонли қалқон сифатида фойдаланаётган халқаро террорчилар билан курашяпмиз.

- Ушбу саволдан келиб чиқиб, Россия бош вазирининг жавобига қўшимча сифатида журналистларга айрим ахборотларни маълум қилмоқчиман, - деди Президент И.Каримов. - Чеченистон халқаро террорчиларнинг уясига айланиб қолди ва Ўзбекистон, Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон фуқароларидан 220 нафари Чеченистонда қўпорувчилик тайёргарлигидан ўтишди. Улар бутунлай бошқа минтақалардаги вазиятни беқарорлаштирибгина қолмай, балки бутунлай издан чиқаришни бошлаб юбордилар.

Россия ҳукумат раиси В.Путин расмий ташрифининг иккинчи ярми Чкалов номидаги Тошкент авиация бирлашмасига бориш билан бошланди. В.Путин ва Президентимиз мазкур корхона цехларида бўлишди. Россиянинг Ильюшин конструкторлик бюроси билан ҳамкорликда яратилган Ўзбекистоннинг янги Ил-114 лайнери В.Путинда алоҳида қизиқиш уйғотди. Келажакда худди шу самолёт эскириб қолган АН-14 ва ЯК-40 самолётларининг ўрнини эгаллаши лозим. Шу куни В.Путин ва И.Каримов рус жамоатчилиги вакиллари билан ҳам учрашишди.

***"Туркистон-пресс" маълумоти:** Айни пайтда Ўзбекистонда Россия инвестициялари жалб этилган 170 та корхона фаолият кўрсатмоқда. Улардан 30 корхона 100 фоиз Россия сармояси билан ишлайди. Россиянинг 25 фирмаси мамлакатимизда аккредитацияга эга.*

"Туркистон-пресс"

ЭЪТИРОФ

ТЕРРОРЧИНИНГ МИЛЛАТИ ЙЎҚ, ДИНИ ЙЎҚ

АҚШ ҳукуматининг терроризмга нисбатан нуқтаи назари ана шундай

Хур. 1999 15-21 дек. 50. сон

Изоҳ: Баъзи бир мусулмонлар ва бошқа динларнинг вакиллари Америка Қўшма Штатлари баъзан терроризмни Ислом билан боғлайдилар, деб ҳисоблашади. Бундай нуқтаи назар АҚШ ҳукуматининг сиёсати эмас. Эътироф этиш керакки, террорчилар - жиноятчилардир. Террорчиларнинг бирор бир миллатга ёки динга мансублиги уларнинг ирқи, миллати, этник гуруҳи ёки динидан келиб чиқмайди.

Бу тўғрида АҚШ ҳукуматининг позицияси қуйидагича:

Террорчилар - этник, диний ёки миллий мансублигидан қатъий назар, жиноятчилардир. Биз жиноятчилар мансуб бўлган дин ёки ахлоққа эмас, улар томонидан содир этилган жиноятларга қарши курашамиз.

Терроризм тўғрисида гап борганда, диний ва этник мансубликни бир-бирига қарама-қарши қўймаслик керак. Бу борадаги ягона фарқ терроризмни қўллаб-қувватлаётган ёки бундай ҳаракатларга имконият яратиб бераётганлар билан терроризмни жиноят деб тушунувчилар ўртасида бўлади.

Терроризмга қарши кураш бутун дунё мамлакатларининг манфаатларига мос келади. Террорчиларнинг суд олдида жавоб беришларига эришиш, ҳамма жойда қонун устиворлигини ўрнатиш учун халқаро ҳамкорлик зарурдир.

Халқаро ҳамжамиятнинг барча аъзолари тинч аҳолига нисбатан куч ишлатиш қатъиян тақиқланган Женева конвенциясини бажариш мажбуриятини олганлар.

Барча мамлакатлар ўз фуқаролари ҳаётини ҳимоя қилишлари, миллий хавфсизликларини таъминлашлари зарур.

Барча мамлакатлар терроризмга қонуний баҳо беришлари, террорчилар қонун олдида жавоб беришлари учун ҳамма чора-тадбирларни кўришлари зарур.

Террорчиларга бошпана бераётган ёки уларни бошқа йўллар билан қўллаётган ҳар қандай мамлакат миллатларнинг халқаро ҳамжамияти эътироф этадиган қадриятлар доирасидан чиқади.

Террорчиларга ҳомийлик қилаётган ёки уларни бошқа бир кўринишда қўллаб-қувватлаётган давлатлар охири вой бўладиган ўйин ўйнамоқдалар. Улар бу ҳаракатлари билан халқаро санкцияларга, ўзлари ҳомийлик қилаётган гуруҳларга қарши курашаётган томонларнинг бошқа чораларига объект бўлиб қолмоқдалар.

Қўшма Штатлар терроризмга нисбатан қатъий позицияга эга. Аммо бундан АҚШ ҳукумати жиноятларни келтириб чиқараётган шароитларга бефарқ қарайди, деган фикр келиб чиқмаслиги керак. Биз одамларга ўтказилаётган жабр-зулм заҳарли нафрат алангасига айланмасидан аввал уларни юмшатиш учун ўз саъй-ҳаракатларимизни янада қатъийлаштирамиз. Айни чоғда, биз бомбалар портлатаётган, одамларни гаровга олаётган, нафрат алангасини урчитишни тажриба қилаётганлар билан эмас, ўз муаммоларини ўзлари ҳал этишга ҳаракат қилаётганлар билан ҳамкорлик қилишни афзал кўрамиз.

Террорчиларнинг хатарли режаларига қарши туришда Қўшма Штатлар дунёнинг кўпгина мамлакатлари билан ҳамкорлик қилмоқда. Бу ҳамкорликнинг натижаси ўлароқ, биз кўплаб жиноятчиларни қўлга олдик, кўплаб ҳужумларнинг олди олинди, одамларнинг ҳаёти сақлаб қолинди.

Биз барча мамлакатларни терроризмга нисбатан шундай муросасиз сиёсат олиб боришга, террорчиларни жиноятчилар деб қарашда сиёсий қатъиятни намойиш этишга даъват этамиз.

САВОЛЛАР ВА ЖАВОБЛАР:

Савол: - Терроризмни моҳиятига кўра "цивилизациялар тўқнашуви", ислом дунёси билан ғарбий мамлакатлар ўртасидаги "қадриятлар можароси" дейиш мумкинми?

Жавоб: - Албатта, йўқ. Ислом ва Ғарб ўртасида конфронтация йўқ. Биз (Қўшма Штатлар - таржимон.) асосан мусулмонлар яшайдиган мамлакатлар билан баъзи масалаларда келишмаслигимиз мумкин. Аммо, аксарият америкаликлар ва аксарият мусулмонлар умумий-ўзак қадриятларни, масалан, тинчликни, адолатни, иқтисодий хавфсизликни ҳамда халқ манфаатларига хизмат қилаётган ҳукуматни тан оладилар.

Савол: - Террорчилар орасида нега мусулмонлар кўп?

Жавоб: - Терроризм бирор бир йирик диннинг, жумладан, Исломнинг ҳам принципи эмас. Планетамизда бир миллиарддан ортиқ мусулмон яшайди. Улар орасида ислом моҳиятини бузиб талқин қилаётган, бу диндан ўзларининг қабиҳ жиноятларини оқлаш учун фойдаланаётган бир ҳовуч экстремистларни топиш мумкин. Таассуфлар бўлсинким, бундай бузғунчилик ва суиистеъмолликларни ҳамма динлардан, шулар қаторида христианлик ва иудаизмдан ҳам топиш мумкин.

Савол: - АҚШ томонидан тузилган терроризмнинг ҳомийлари рўйхатида мусулмон давлатлар кўпчиликни ташкил этади. Нега?

Жавоб: - Ҳақиқатан ҳам шундай. Бизнинг "террорчилар рўйхати"миздаги еттита давлатнинг терроризмга ҳомийлик қилаётгани, жиноятчиларни бевосита қўллаб-қувватлаётгани, пул, қурол, моддий-техника билан таъминлаётгани ва паноҳига олаётгани амалда исботини топди. Биз у ёки бу мамлакатни терроризмнинг ҳомийси деб атаётганимизда айни шу жиҳатлардан келиб чиқамиз. Бунга диннинг мутлақо алоқаси йўқ.

Савол: - Ғарб оммавий ахборот воситалари ва кинематографияси нега мусулмонларни террорчилар қиёфасида кўрсатадилар?

Жавоб: - Ҳа, ҳақиқатан ҳам, ғарбдаги оммавий ахборот воситалари баъзан Ислом моҳиятини бузиб талқин этадилар. Ва биз, Қўшма Штатлар, бу муаммони ҳал этишга доир ҳаракатларимизни давом эттирамиз. Бизнинг жамиятимиз бу муаммонинг ечимини маориф системаси доирасида одамларни бир-бирига яқинлаштириш ҳамда оммавий ахборот воситаларининг, киноиндустриянинг ўзлари ишлаб чиқараётган маҳсулотларнинг ҳаққонийлигини таъминлаш юзасидан масъулиятини ошириш орқали топиши мумкин. Аммо, айтиш жоизки, АҚШ ҳукумати оммавий ахборот воситаларини ҳам, кинематографияни ҳам назорат қилмайди.

Мусулмон америкаликларнинг сони ортиб бориши давом этар экан ва жамият бу гуруҳи вакилларининг ҳам сайланадиган мансабларни эгаллаётганлари ҳамда улар томонидан самарали фаолият кўрсатаётган сиёсий қўмиталар тузилаётганлигини кўрар эканмиз, биз, оммавий ахборот воситаларимиз ўз ўқувчиларида мусулмонликнинг чин моҳияти ҳақида холис фикр уйғотишларига, шубҳасиз, гувоҳ бўламиз.

Бундай нотўғри талқинлардан қатъий назар, Президент Клинтон, бизнинг дипломатларимиз ва Ислом дунёси билан расмий алоқалар қилаётган бошқа масъул кишилар, умуман олганда, Исломнинг моҳиятини тўғри англайдилар ва унга чуқур ҳурмат билан қарайдилар. 1999 йилги Ийд-ал-Фитр байрами муносабати билан бутун мусулмон оламига йўллаган табригида Президент Клинтон бу байрам турли динларга эътиқод қилувчи одамларни Ислом моҳиятида саховатпешалик, меҳр-мурувват ва азалий гуманизм борлигидан хабардор қилиш имконини беради, деб таъкидлади.

А.МЕЛИБОЕВ таржимаси

(АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси ахборот,маданият ва маориф бўлими томонидан тайёрланган бюллетендан олинди)

ОЛ-А!

МАШҲУР БЎЛСАНГ...

"Ўтириб" ҳам пул топасан!

Будапешт қамоқхонасида жазо муддатини ўтаётган "аср ўғриси" Аттила Амбрушга панжара ортида ақл кирмоқда.

Бир неча хорижий тилни "сув қилиб ичган", каратэ усулларидан ҳам хабардор Амбруш сўнгги етти йил давомида ўз қобилиятини банк ўмаришга муваффақият билан қўллаб келаётганда, тўсатдан ўтган ёзда қўлга олинди. Қаттиққўл назоратчилар кузатуви остида бўлишига қарамасдан жиноятчи руҳини мутлақо туширмади (Энг муҳими ҳам шу-да!).

Қобилиятли ўғри Венгрияда аллақачон донг қозониб улгурган. Ҳатто қайсидир фирма талончини қачонлардир хоккейда яхши натижа кўрсатганидан фойдаланиб унинг хоккейчўп ушлаган суратини ўйин кийимларига тушириб сотишга қарор қилди. Бошқа бир фирма ўғри портрети туширилган этикеткада Виски ҳаваскори номи билан янги навли вискидан миллионларча ишлаб чиқаришга киришмоқчи.

Шундай, полициячилар Амбруш ҳар гал ўғирлик олдидан "дадиллик учун" қиттай отиб олишини эътироф этишади. Ўғирлик устасининг ўзи "одиночка"да ўтириб, айрим "нозик" ўринлари китобхонларга таниш бўлган хотиралар китобининг биринчисини ёзиб бўлди.

У насиҳатгўйларни хотиржам қилиш учун ўзининг сурати туширилган "ўзгалар молига қасд қилма" қабилидаги тарбия беришга даъват этадиган футболкалар чиқаришни ҳам таклиф этди. Ҳали бу ҳаммаси эмас. Америка телекомпанияларидан бири Амбрушнинг адковати билан фильм яратиш борасида музокаралар олиб бормоқда. Фильм тахминан мароқли бўлиши мумкин-а, аммо кўз ёш билан тугаши аниқ: чунки Амбруш жиноятчилиги тарихида 30 дан зиёд банк ўмарган, унинг ҳаёти эса панжара орти билан ниҳояланади.

Хориж матбуоти асосида
Н. НАМОЗОВА тайёрлади

Қояда — чўққида турар мағрур қуш...

АЖАБО!

Ҳозирги пайтда Англия, Испания, Франция ва Бразилияда машина ҳайдаб кета туриб чўнтак телефони орқали гаплашиш қонун йўли билан ман этилган.

ДАЛОЛАТ

ЁЗУВЧИНИНГ

АРМОНИ ВА...

- Ёзиб тугатган янги романимни келгуси йил охиридагина нашриётга топшира оламан. Афсуски, ижтимоий аҳамиятга молик турли тадбирларга вақтим совурилиб кетяпти. Ёзувчи учун ижод столида хотиржам ўтиришдан кўра улуғроқ мақсад йўқ. Мен эса турмуш тарзим ижодий изга тушиб кетишини орзу қилиб юрибман.

Жозе Сарамагу,
Нобель мукофоти совриндори

НОРОЗИЛИГИ

Компьютер илм-фан учун ниҳоятда зарур, лекин оилада компьютернинг бўлиши - турган-битгани фожиа: Синфда болаларни компьютер ёрдамида ўқитишаётганини кўрсам фиғоним чиқиб кетади. Болаларнинг ўзи нималарга қодирлиги бир ёқда қолиб, уларга компьютер нималарга қодирлигини намойиш қилишга берилиб кетишади.

Ёлбораман, китоб ўқишни канда қилманглар. Китоблар жуда самимийдирлар. Уларга бўлган муҳаббатингизни изҳор қилиш учун китобни авайлаб қўлга олишингиз кифоя. Компьютерлар учун эса жарақ-жарақ пул совуришга мажбурсиз.

Курт Воннегут,
Америка адиби

ОЛЛОҲНИНГ РИЗОСИ ҚАЙДА?

Ҳазрати Абу Ҳанифа тошлоқ йўлдан бораётган эди, қаршисидан бир ҳўкиз келаверди. Абу Ҳанифа йўлдан четланди. Дедиларки: "Ё Имом! Бу парҳез нимадандир?". "Менинг ақлим бор, унинг шохи!", деди у.

* * *

Ҳазрати Увайс марҳамат этдиларки: "Ҳар ким уч нарсани севса, шайтон уни тез йўлдан оздирар: яхши емоқни, яхши киймоқни, аёллар билан ўлтирмоқни".

* * *

Бахтсизлик нишонаси беш нарсадир: бири кўнгил қаттиқлиги; иккинчиси - кўз ёшланмаслиги; учинчиси - ҳаёсизлик, тўртинчиси - дунёни севмоқлик, бешинчиси - дунё учун жондан андиша айламоқликдир.

* * *

Ҳазрати Аҳмад Ҳаворий бир куни туш кўрса, тушида бир гўзал юзли ҳур қаршисига келиб ўтирди. Аҳмад:

- Не гўзал юзинг бор экан! - деди. Ҳур:

- Кечаси Оллоҳ қўрқувидан йиғладинг, кўз ёшингни юзимга сурдилар. Шундан юзим порлоқ бўлди, - деди.

* * *

Ҳазрати Абулҳасан Тошнакийдан сўрадилар:

- Ихлос недир?

- Ихлос улдурки, шайтон уни билмагай, ҳеч нарса уни кўрмагай ва кўрмоғини истамагай!

Ҳар ким ўзини хор тутса, Ҳақ таоло ҳазратлари уни азиз қилгай. Ҳар ким ўзини азиз тутса, Ҳақ таоло уни хор айлагай.

* * *

Ҳазрати Ҳабиб Ажамийдан сўрадилар:

- Оллоҳнинг ризоси қайда?

- Мунофиқлик ғубори бўлмаган кўнгилда, - деди у.

Фаридиддин АТТОР

ТАҲЛИЛ

ТАРАҚҚИЁТНИНГ СИНАЛГАН УСУЛИ

Ҳар қандай мамлакат ҳам моддий ва маънавий асосга эга бўлгандагина кучли давлат ҳисобланади. Истаймизми-йўқми иқтисодий муносабатлар барқарор ривожланиш йўлига киргандагина давлатнинг сиёсий, ҳарбий ва ижтимоий салоҳияти орта боради. Бунда иқтисодиётнинг ташқи дунё билан нечоғли алоқадорлиги муҳим аҳамият касб этади.

Жаҳон иқтисодий ҳамжамиятига бирлашиш, дунё мамлакатлари билан бу соҳада яқинлашиш турлича йўллар билан амалга оширилади. Айрим мамлакатларнинг денгиз савдо йўллари билан туташганлиги, бундай энг арзон ва қулай йўллардан фойдаланиш эвазига иқтисодий ривожланишнинг юқори босқичларига кўтарилиш имконияти улар учун гўёки табиатнинг алоҳида берган имтиёзидек. Жаннатмонанд Ўзбекистон эса бундай табиий шароитдан узоқ - тўрт томони қуруқликдан иборат. Жумладан, Ўзбекистон денгиз савдо йўлларига тўғридан-тўғри чиқа олмайди, бу эса ташқи иқтисодий фаолият имкониятларини анча чеклаб қўяди. Шу боисдан халқаро алоқаларни бундан буён ривожлантириш учун ташқи ҳаво кўприкларини йўлга қўйиш билан бир қаторда республиканинг давлатлараро автомобиль ва темир йўл магистраллари қурилишида иштирок этиши жуда катта аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда. Ана шу магистраллар Ҳинд ва Тинч океанларидаги, Қора денгиз ва Ўрта денгиздаги, Форс кўрфазидаги катта портларга чиқиш имконини беради.

Бугун мамлакатимиз ташқи иқтисодий фаолиятни янги босқичларга кўтаришга хизмат қилажак энг арзон ва қулай денгиз савдо йўллари ва портларига чиқиш учун кучли интилаётганлигини кўришимиз мумкин. Ўзбекистоннинг биргина Марказий Осиё давлатлари билан биргаликда Туркия, Эрон ва Покистон томонидан тузилган Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти (ЭКО)га аъзо бўлиб кириши ва мазкур ташкилот доирасида республика халқаро транспорт йўлларини биргаликда қуриш лойиҳаларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этаётганлиги фикримизнинг исботидир. Бу йўллар мамлакатимизга денгиз портларига, мамлакатлараро транспорт тармоқларига, бир сўз билан айтганда, жаҳон товар ва капитал бозорларига чиқиш имконини беради.

Денгиз савдо йўлининг манбаи бўлган портлар кўпинча экспорт стимулини таъминлайдиган эркин иқтисодий зоналар асосида вужудга келади. Хўш, аввало бу терминнинг маъноси нима? Эркин иқтисодий зоналарнинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат бўлади, биз бундай зоналар тарихини биламизми? Шу каби саволларни мухтасар мақола давомида ечишга ҳаракат этамиз.

Авваламбор, эркин (очиқ) иқтисодий зона (свободноя экономическая зона, free economic area)нинг луғавий маъносига эътибор берайлик.

Эркин иқтисодий ҳудуд бир мамлакатда хориж капиталининг амал қилиш ҳудудидир. Бундай зоналарда бож пули олинмайди ёки жуда кам миқдорда белгиланади, экспорт-импорт операцияларини назорат қилиш бекор қилинади. Эркин иқтисодий зона мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришни таъминлаш, ижтимоий ва экологик масалаларни ҳал этиш мақсадида ҳам ташкил этилади. Мисол тариқасида мустақил савдо ҳудудлари, саноат экспорти, банк ва суғурта, технологик ҳудудлар шу жумлага киради.

Бундай зоналар аниқ бир ҳудудни эгаллайди. Асосан денгиз, дарё порти ёки портдан узоқ бўлмаган территорияларни ўз ичига олади. Кўп ҳолларда эркин иқтисодий ҳудудлар эркин савдо ҳудуд(зона свободной торговли, free frade area)лари билан бириккан бўлади. Эркин савдо зоналари ҳам маълум ҳудудларни ўз ичига олган, бож тўловларидан озод қилинган бўлади. Бундай ҳудудларда бемалол эркин ташқи савдо қилиш мумкин. Шунингдек, эркин саноат, эркин бож ҳудудлари ва махсус иқтисодий зоналар ҳам эркин савдо зонасининг таркибий қисми бўлиши мумкин.

Эркин иқтисодий зона мамлакатни ташқи бозор билан боғлаб турувчи кўприк вазифасини бажаради. Бундай зоналарда экспорт ва импорт учун бож пули мутлақо олинмайди ёхуд нисбатан кам миқдорда бўлади. Шу нуқтаи назардан эркин иқтисодий ҳудуд мамлакат ички ва ташқи бозори учун бирдек мақбул ҳисобланган қулай тузилмадир.

Иқтисодий эркин зоналарнинг дастлабкиси Қадимги Грецияда бўлиб, унинг атрофлари мудофаа деворлари билан ўраб олинган. Дунёда энг қадимги эркин портлардан саналмиш Эгей денгизидаги Делас оролида жойлашган Рим эркин порти Миср, Греция, Сурия, Шимолий Африка, Осиё ва Рим ташқи савдо алмашинувини таъминлаган. Портда амалга оширилган барча савдо-сотиқлардан умуман бож тўловлари олинмаган. Кейинчалик Генуя, Венеция ва Гибралтарда ташкил этилган ана шундай эркин зоналар давлатлараро савдо-сотиқ ривожини таъминлаган.

Айнан бугунги кун кўринишига эга бўлган замонавий эркин иқтисодий порт дастлаб 1888 йил Гамбургда ташкил этилади. Мазкур портда миллий ишлаб чиқариш ва миллий экспорт ҳажмини доимий ошириш мақсадида рақобат муҳитини юзага келтирувчи махсус шарт-шароитлар яратиб берилган.

Бугунги кунга келиб дунё бўйича 400 га яқин эркин иқтисодий макон фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг асосийлари ривожланган мамлакатлар ҳисобига тўғри келади: Францияда Марсель, Нидерландияда Роттердам, АҚШда Сан-Франциско, Майами ва Нью-Йорк, Италияда Неапол, Ирландияда Шеннон кабилар энг кучли эркин иқтисодий маконлар сирасига киради.

Сингапур, Гонконг, Панамадаги Колон, Тайвандаги Гаосиюн, Жанубий Кореядаги Ванан-Синун, Ҳиндистондаги Уандела ва Санта-Крус, Бирлашган Араб Амирликларидаги Жабал-Али каби иқтисодий эркин ҳудудлар бугунги кунда учинчи дунёда маълум ва машҳурдир.

Жаҳон иқтисодий эркин ҳудудлари сўнгги йилларда кўпайгандан кўпайиб бормоқда. Айниқса сўнгги йигирма йил ичида Малайзия, Бангладеш, Шри-Ланка, Филиппин ва Таиландда иқтисодий эркин зоналарнинг сони 19 тага кўпайди. Буларнинг жаҳон савдосидаги улуши йил сайин ўсиб бормоқда.

Бизнинг бугунги кундаги мақсадимиз аниқ: қўшни Афғонистонда тинчлик тезроқ қарор топсин, минтақамиз осойишта бўлсин. Шундагина мамлакатимизнинг экспорт қуввати жанубга "юриш" (жанубдаги денгиз савдо йўллари) ҳисобига янада ортади.

Норали АСЛОН

Ўзингни англаб ет!
ҲУРРИЯТ
Мустақил газета
15 - 21 декабрь
50 (152)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир ўринбосари Норали ОЧИЛОВ

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД (бош муҳаррир), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амиркул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт- матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди —18.30
Буюртма —

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi Sh.SAYDALIYEV

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА ҲУРРИЯТ
1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

ЛАЙЛОНИНГ СЎНГАН ЮЛДУЗИ

Соҳибжамол хонандадан ёқимли қўшиқлар ва гўдак Жасурбек ёдгор бўлиб қолди...

Азиз ЭРНАЗАРОВ, Тошкент шаҳар ИИББ матбуот маркази раҳбари, милиция подполковниги

ҚОТИЛЛИК

СУД ҲУКМ ЧИҚАРДИ

Ўзбек эстрада саҳнасининг соҳибжамол юлдузларидан бирининг жони кимга керак бўлди? Ким унинг жонига қасд қилди?!

Ўтган йилнинг баҳоридан буён шу саволга жавоб тополмаётганлар, боз устига, Лайлонинг эҳтиросли қўшиқларини соғинганлар озмунчами! Ҳатто машъум қотилликдан хабар топганлар ҳам қулоқларига ишонишмади: ахир Лайлодек соҳибжамол кўксига тиғ уриш учун инсон нечоғли малъун бўлиши керак?!

Афсуслар бўлсинки, бундай малъунлар бор экан. Суд улар устидан ўз ҳукмини ўқиди, энди уларнинг афт-башарасини очиб ташлаш мумкин. Улар...

ЁДИНГИЗДАМИ?..

Лайло Алиеванинг жозибали чеҳраси, самбитдек жуссаси, берилиб хониш қилишлари ёдингиздами?..

"Қиз дегани кўнгилнинг қонидан бўлур" деганларидек, кўнгил қонлари, қалбларининг меҳру муҳаббатидан туғилган бу фарзандларига ота-онаси бир дунё орзу-умид, ният ва тилаклар ила Лайло деб ном қўйишди. Лайло ҳақиқатан ҳам исми жисмига монанд гўзал қиз бўлиб вояга етди. Тундай қуюқ сочлари, ойдай тўлин чеҳраси, жонни жодуга солгудай нигоҳлари, бор тароватлу барча гўзалликни табиат гўё шу исм соясига беркитиб камолга етказгандай эди!

Бу қиз тимсолида ҳаёт бир гўзал қўшиқни камолотга етказаётганидан ҳали кўпчилик бехабар эди. Ҳаётга, тирикликка муҳаббат унинг қалбига бир дунё куй ва қўшиқни жо этганди. Ва у қисқа вақт ичида ўзбек эстрадаси саҳнасида порлоқ юлдуз янглиғ шуъла соча бошлади. Унинг бетакрор ва жарангдор овози тез орада минглаб қўшиқ шайдоларини ўзига ром этди. Минглаб мухлислар орттирди. Ҳа, у чиндан ҳам чарақлаган юлдуз янглиғ ногаҳонда пайдо бўлди, афсус, лекин бир юлдуздайин нур сочишга ҳам улгурмай...

Зулматларга тик келдим,
Шабнам бўлиб тўкилдим,
Гул баргидан тикилдим,
Маъюс қолган юлдузман.

... Лайло Алиеванинг Ўзбекистон телевидениесида тайёрланган "Ўзбекистон" видеоклипини кўриб, бу хонанданинг юрагида она Ватанга бўлган муҳаббат, меҳру соғинч, севинч ва саодат нақадар жўш уриб яшаганини, бу меҳр унинг қўшиғида ҳам балқиб, барқ уриб турганини пайқаган эдим. Ўшанда... орадан сал ўтмай Лайло ҳаётдан кўз юмди, аниқроғи, уни кўз юмишга мажбур этишди. Қўшиқсевар бир қалб, куй-қўшиққа тўла бир жўшқин ҳаёт, унинг бор орзу-умидлари, ҳарорати, ниятлари, севинчлари бир зумда сўнди.

Ёш эстрада хонандаси Лайло Алиеванинг ваҳшийларча ўлдирилганлиги тўғрисида тарқалган миш-мишлар бу фожиа тафсилотлари билан жиддийроқ шуғулланишни тақозо этарди. Иш Ўзбекистон Республикаси Прокуратурасининг жиноятларни текшириш Бошқармасига оширилганидан кейингина, бу қабоҳатнинг илдизлари очилди. Республика Бош Прокурори қошидаги ўта муҳим ишлар бўйича катта терговчи Н.Ҳабибуллин бошчилигидаги тергов гуруҳининг сидқидилдан олиб борган тергов ишлари натижасида қотиллар фош этилди. Қонли фожианинг сабабчилари...

"АЛ-ВАКИЛ" ҚОТИЛЛАРИ

Улар икки киши эди. Эндигина ўн тўққизга кирган ёш, ўсмир йигитлар. Ёш, лекин қалби (агар "қалб" дейишга арзиса) қабиҳликка, ёвузликка тўлган йигитлар. Иккаласи ҳам эстрада концертларида даранг-дурунг қилиб "ном қозонаётган" "Ал-Вакил" гуруҳининг хонандалари - Арсен Арутунян ва Данис Сирожев!

Арсен - фожианинг бош ташкилотчиси. У бир муддат олдин бу қабиҳ ниятни амалга ошириш учун Рустам Шоакбаров исмли танишини "шерик"ликка таклиф этганди. Рустам таклифни қатъиян рад қилди, Данис эса лаққа тушди.

... Ўшанда баҳор эди. Оламда кўклам тароватии бўй таратар, ҳаёт ҳам, баҳор ифорларига кўмилган шаҳар туни ҳам ғоят гўзал эди. Дарҳақиқат, ўтган йилнинг биринчи май кечасида ёшгина ўғилчаси билан уйига қайтаётган Лайло, уни аллақачон қўшни тўққиз қаватли уйнинг томидан туриб, бўлажак қотиллари кузатиб ўтирганидан ҳам, сал кечроқ бехавотир уларга эшик очганида ўзи, қисмати тушажак ўлим чангалидан буткул бехабар эди. Ўша гўзал баҳор кечасида у янги қўшиқ хаёли ила, янги куй иштиёқи ила банд эди балки...

Улар нима учун айнан Лайлони танлашди? Нима учун қотилларнинг жирканч тиғлари айнан Лайлонинг кўксига санчилди?

ТАШРИФ БУЮРГАН ТАНИШЛАР

У ҳақиқатан ҳам гўзал эди, кундалик ҳаётда ҳам у, хоҳ оддий, хоҳ байрам кунлари бўлсин, аёлларга хос гўзал кийиниш, гўзал зеб-зийнатлар тақиб юриш, бир сўз билан айтганда, ғоят малоҳатли бўлиб юришни яхши кўрарди. Эндигина 24 ёшга кирган бу гўзал хонанда кўрар кўзга ниҳоятда бой-бадавлат бир бека каби таассурот қолдириши табиий эди. Шунинг учун бадбахт қотиллар...

Тўрт яшар, тўғрироғи, эндигина уч йилу саккиз ойлик бўлган ўғли Жасурбекни ухлатиб, ўзи ҳам уй-ошхона юмушларини қилиб, ухламоққа ҳозирлик кўраётган бир маҳалда, салкам ярим кечаси эшик қўнғироғи жиринглади.

Қотиллик тўғрисидаги миш-миш тарқаганида кўпчилик: "Ярим тунда ёлғиз аёл нега эшикни очган?" деб тушунолмай юрди. Буни Лайло ҳам тушунган, лекин остонада турган "меҳмон"лар бегона эмас, балки доимий ижодий ҳамкорликлар туфайли ўзига яхши таниш бўлиб кетган йигитлар эди. Хонадон соҳибаси иккиланмай эшикни очиш сабаби шунда эди. Тўғри, Лайло ёмон хаёлга бормади, шунга қарамай у келувчиларга савол қотди:

- Тинчликми? - деб сўради у вақт алламаҳал бўлиб қолганини сездириш оҳангида.

- Анчадан бери кўришмаган эдик, маслаҳатли гаплар бор, - дейишди улар.

Албатта, Лайло янги ижодий режалар, клип ё қўшиқлар хусусида гап бўлса керак, деган андишаларни кечирди кўнглидан. "Бемаврид меҳмонлар"га иззат кўрсатиб, уларни ошхонага таклиф қилди, "Кока-кола" билан сийлади, сўнгра...

Нима бўлдию, ичкари хона томон бораётган Лайлонинг орқасидан хезланган Арутунян унинг бўйнига симчилвир ташлаб, тўхтамай томоғидан бўға бошлади. Аввалига Лайло қандай ҳодиса юз бераётганини тушунолмади, шу топда чилвир бирдан узилиб кетди. Шўрлик Лайло "меҳмон"ларнинг мақсадини тушунди шекилли:

- Болалар, пул керак бўлса, топиб бераман, - дея олди, холос.

"Ал-Вакил"чилар қотил қиёфасига, ваҳший ҳайвон қиёфасига кириб улгурган эдилар. Арутунян Лайлонинг қўлларини орқасига қайирди ва ҳовлиқиб Сирожевни дадил ҳаракат қилишга ундади. Данис Сирожев Лайлонинг кўксига устма-уст пичоқ санчди. Қонга бўялган Лайло жон талвасасида типирчилаётганда босқинчилар унинг тилла тақинчоқлари: сирғалари, узукларию билакузуклари, занжирларини юлқиб ола бошлашди. Ичкари хонага ўтишди. Олтин билакузук, икки медальон, бешта узук, икки занжир, битта йўғон занжир, бриллиантлар билан зеб берилган учта сирға, аёллар сумкаси, ҳатто ўзлари "Кока-кола" ичган қадаҳларни ҳам гумдон қилишди. Кейин терговда аниқланишича, ёвузлик эвазига 2 миллион 750 минг сўмлик қимматбаҳо тақинчоқлар ўғирлаб кетилган.

ЖАСУРБЕКНИ ХУДО АСРАДИ

Ошхонадаги беўхшов шовқиндан, онасининг жон таслим қилиш чоғидаги фарёдидан уйғониб кетган Жасурбек каравотдан тушди, уйларида "бири малласочли, иккинчиси қорасочли икки амаки" қўрқинчли важоҳатда юрганини кўриб яширинишга уринди. Тўрт ёшга етмаган гўдакни худо асрагани аниқ, акс ҳолда у югуриб онасининг тепасига борса, қотиллар билан кўз кўзга тушса, оқибати аянчли тугаши муқаррар эди, йўқ, Жасурбек яширинмади ҳам, у ўрнига чиқиб бошига кўрпани тортиб ётди.

Ким билади дейсиз, ҳар қалай норасида бола, бу ҳаракатини "беркиндим" деб тушунтирди. "Амакилар" кетишгач эса, қўрқа-писа йўлакка чиқди, қўрқа-писа ошхонага келди ва полда қонга беланиб ётган онасини кўриб йиғлаб юборди. Онасининг қўлидан тортиб турғазмоқчи бўлди, уйғотмоқчи бўлди, бироқ она қимир этмади, ундан садо чиқмади. Жасурбек йиғлади, йиғлайверди ва ҳолдан тойиб онасининг қонли кўксига бош қўйганича ухлаб қолди. Уйғонди, яна йиғлади, йиғлайверди, узоқ йиғлади, тонг отгунча йиғлади, тонг отгандан кейин кираверишдаги эшикни очиб, яна йиғлади, кимларнидир чақирди, чорлайверди. Ниҳоят, йиғи овозини қўшни эшитди...

Шомлар аро чўмгайман,
Балки бир кун сўнгайман,
Умр - чақмоқ, унга ман
Балдоқ илган юлдузман.

"... НА ЗАКОНО ПЛИВАНТО"

Суд-медицина экспертизасининг хулосасига кўра, Лайло Алиеванинг ўлими "...кўкрак қафасининг юрак ва ўпкани ҳам яралаган 42 та тиғ жароҳати натижасида содир бўлган".

Экспертиза, шунингдек, ёш қотилларнинг ҳеч қандай руҳий касаллиги йўқлиги, улар соппа-соғ эканликларини аниқлади. Бироқ уларни соғ деб бўладими? Умуман, одамзот боласи деб аташ мумкинми уларни?!

Тан олиш керак, уч-тўрт йил муқаддам "Ал-Вакил" гуруҳи кўпчилик ёшларнинг оғзига тушди. Бу гуруҳнинг репертуари, қўшиқ айтиш услуби, қўшиқларининг матни кўплаб баҳс-мунозаралар уйғотди. Бир сўз билан ифодалашга уринсак, "Ал-Вакил" саҳнада мутлақ эркин санъат тарғиботчисига айланди, яъни санъат-ҳамиша ҳур, у тўсиқ билмайди. Ва юксак санъат моҳиятидаги илоҳий ҳурликни... заминий жазава, заминий мунофиқлик даражасига тушириб юборди. Ҳеч бир санъат турини ўзича қуроллаб бўлмайди, лекин ҳар қандай санъатни разолат воситага айлантиришга уриниш ўз вақтида тавқи лаънатга учраши зарур. Шу маънода "Ал-Вакил"чиларнинг таноби анча илгари тортилишга лойиқ эди. Улар рус тилида оғиздан қўймай ижро этиб юрган нағмаларидан бирига қаранг: "Мы бандито, убиванто, на законо пливанто!"

Мана, санъат, мана, маънавий ва инсоний қиёфа! Мана, оқибат!..

ҲАМТОВОҚЛАР

Яна савол туғилади: наҳотки, икки йигитчани бу манфур қилмишдан қайтарадиган бир инсон топилмади?

Юқорида ёзганимиздек, Арсен разил ниятини аввал Рустам Шоакбаровга айтган эди, у рози бўлмади. Рози бўлмади, лекин Арсенни бу йўлдан қайтармади ёки қайтара олмади. Мудҳиш қотилликнинг олдини олиши мумкин эди-ку, у!

Кейин-чи?

Мудҳиш қотиллик юз бергач, ниятига етган икки малъун Арсеннинг ўйнаши Сая Браунникига келишади, икки кун уйдан чиқмай пусиб ётишади. Саяхон қон теккан энгил-бошларни ювиб-тозалаб, дазмоллаб беради. Яъни ашёвий далиллар изини ўчиради. Унинг ён қўшниси Татьяна Волошина ўғирланган зебу зийнатларни уйига яшириб қўяди.

Эшитган одамни ларзага солган қотилликдан хабар топган "Ал-Вакил"нинг 22 ёшли яна бир солисти Музаффар Охунжонов қай аҳволга тушганини айтайликми?

У эстрадамиз юлдузига айланиб келаётган Лайлонинг ўлимига эмас, дўстлари ишни... хом қилганларига ачинди. "Чилвир билан пичоқни ишлатмай, овоз чиқмас тўппонча билан тинчитиб қўя қолиш керак эди", деб афсус билдирди.

Ана тарбия, ана санъаткорнинг маънавияти, ана қонун!

ҲУКМ ЎҚИЛДИ

Қотиллар Тошкентда юришга юраги бетламай, жуфтакни ростлаб қолишди. Қидирув узоқ давом этди. Ниҳоят, орадан бир йил ўтиб икки қотил Россия Федерацияси ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ҳамкорлигида Москва шаҳрида қўлга олинди.

Юқорида айтилганидек, уларни қўлга олишда Ўзбекистон Республикаси Бош Прокурори қошидаги ўта муҳим ишлар бўйича катта терговчи Н.Ҳабибуллин иштирок этди.

М.Аҳмаджонов раислигидаги Тошкент шаҳар суди, бу жиноий ишни кўриб чиқиб, Арсен Арутунян ва Данис Сирожевни отиш йўли билан ўлим жазосига ҳукм қилди. Музаффар Охунжонов билан Татьяна Волошина эса 5 ва 4 йиллик қамоқ жазосига ҳукм қилинди. Амнистияга биноан тегишли бандларни қўллаб, суд уларни бу жазо чораларидан озод қилди. Сая Браун биринчи сўроқдан сўнг Республика ҳудудидан чиқиб, ғойиб бўлгани сабабли унинг устидан қўзғатилган иш очиқлигича қолди.

КУЙЛАНМАГАН ҚЎШИҚЛАР АРМОНИ

Лайлонинг қонга беланиб ётган жасадини хизмат жараёнида қайта-қайта видеотасмада кўрарканмиз, мени бир ҳолат ғоят ажаблантирди: унинг кўзи очиқ эди, лабида нимкулги, ўзи кулимсираб ётарди. Ҳаётдан орзу-умидлари ҳали катта эканлигини, унинг чексиз орзулари йўлда, бемаҳал тўхтатиб қўйилганининг бир аломати эмасмиди бу? У севги ҳақида, гўзаллик, меҳр-муҳаббат, ҳаёту тириклик ҳақида куйлашни яхши кўрарди.

Якка-ёлғиз қолиб
кетди мажнунтолим,
Мажнунтолим, хабар
олгил, қийин ҳолим.
Севги менинг шовуллаган
терагимдир,
Юлдуз куйган, ой
йиғлаган курагимдир.

Лайлонинг бу дунёдаги яккаю ягона зурёди, дилбанди, жигарбанди Жасурбекка савол билан мурожаат қилганимизда "Катта бўлсам прокурор бўламан ва онамнинг қотилларига қарши курашаман!" деган сўзлари унинг мурғак қалбидан отилиб чиқди.

Лайло энди-энди ўз қўшиғини куйлай бошлаганди, у бир ёрқин юлдуз янглиғ энди шуъла сочаётган эди, у жонажон Ватанни, эл-юрт, тириклик ва муҳаббатни мадҳ этувчи гўзал қўшиқларни баралла куйламоқ учун саҳнага чиққан эди. Унинг қисқа умрида куйлаб улгурмаган гўзал қўшиқлари армонлигича қолди. Унинг ўткир ва ёқимли овози мухлислари қалбида янграётир, унинг қўшиқлари ҳамон халқ орасида яшамоқда, гўзалликка, тириклик ва ҳаётга, яхшилик ва эзгуликка чорлаб, огоҳ этиб янграётир:

Айтсам дилда зоримдан,
Гуллар унгай қорингдан.
Кечиб йўғу боримдан
Нурга тўлган юлдузман.

Мақолада шоир Сирожиддин Саййид шеъридан фойдаланилди.

ҲУРРИЯТ SPORT

БАРДАМ БЎЛ, "ДИНАМО"!

Украина терма жамоаси Словениядан ноҳақ мағлубиятга учрагач, Европадаги башоратлар супержамоаларни ҳам даҳшатга солгани сир эмас. "Динамо"нинг зўрбазўр гуруҳдан чиқиши ва BMW машинаси тезлигида ҳаракат қилиши барчага аён. Бу жамоани 1998 йилда Италиянинг "Ювентус" жамоаси чорак финалда тўхтатиб қўйган бўлса, 1999 йили Германиянинг "Бавария"си бир амаллаб ярим финалда тўхтатиб қўйди. 2х2 йўналишида ҳаракатланаётган "Динамо"нинг манзили қонун жиҳатдан финал учрашуви бўлиши кераклиги кутилмоқда.

Бироқ МДҲ ёқимтойи Шевченко "Милан"га кетганидан сўнг, "Динамо" ҳали-бери ўзига келолмаяпти. Лабановский бу сафар қасоскор "Реал", бўйсунмас "Бавария" ва писмиқ "Русенборг" билан жиддий ҳисоблашиши керак. Дастлабки ўйинни ўз майдонида "Реал"га қарши ўтказган киевчилар кутилган ёхуд кутилмаган 2:1 ҳисобида мағлубиятга учради. Наҳотки биргина Шевченконинг йўқлиги донгдор жамоанинг тақдирига боғлиқ бўлса! Ахир Лабановский бир қанча иқтидорли футболчиларни ҳозир ҳам жамоада жамлаб улгурган-ку. Хуллас, ана шу каби гапу сўзлар бутун дунё ОАВ саҳифаларидан ўрин олган.

Иккинчи учрашувни сафарда Мюнхен "Бавария"га қарши ўтказган Лабановский шогирдлари немислар билан очиқчасига ҳисоблашишса-да, мағлубиятдан қутулолмади.

Дастлабки саралаш босқичида биринчи учрашувни ўз майдонида ўтказиб, Словениянинг "Марибор"ига, иккинчи ўйинда сафарда "Лацио"га имкониятни бой берган "Динамо" бутун Европани ҳайрат кучасига етаклаб кирди. Европа матбуоти: "Наҳотки "Динамо" Киев кейинги босқичга чиқолмаса-я", деб бонг уришдан тўхтамади.

Якуний натижалар шуни кўрсатдики, мағрур немис клуби "Байер" ҳам киевчилар олдида секингина тиз чўкишдан бошқа илож топмади.

Ҳақиқий даҳшат деб номланган "С" гуруҳида ҳам "одатдагидек усул" деб номланган ўйинлар мағлубият билан якунланди. Бироқ олдинги жамоалар билан ҳозиргиларини солиштиришга ўрин йўқ. "Динамо"нинг чорак финалга чиқишига, аҳвол шундай кетадиган бўлса, ҳеч ким кафолат беролмайди. 29 феврал куни Лабановский шогирдлари ўз майдонларида писмиқ "Русенборг"ни қабул қилишади. "Динамо" отга қамчи босадиган вақт келди. Яхши от кейин чопар деб бежизга айтилмаган-ку, ахир.

Шуҳрат ТОЖИЕВ

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси "Шарқ юлдузи" журнали бош муҳаррири вазифасини бажарувчи Омон Мухторовга

укаси Ҳабибжон ва жияни Арслон МУХТОРОВларнинг фожеали ўлими муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

НОМЗОД

ТАНИШИНГ: "СТЕЛЛОР"НИНГ РАҲБАРИ!

Наим КАРИМОВ

"Саховат - инсоният боғининг ҳосилдор дарахти, балки у дарахтнинг фойдали мевасидир. Саховат одамийлик мулкининг мавж уриб турган денгизидир, балки у тўлқинли денгизнинг бебаҳо гавҳаридир. Саховатсиз одам ёғинсиз баҳор булутига ва ҳиди йўқ мушк-анбарга ўхшайди".

Буюк Навоийнинг бу серҳикмат сўзларини ўқир эканман, тақдир менга учрашиш ва дўстлашиш бахтини насиб этган қатор кишилар кўз олдимдан ўтади. Шундай кишилар орасида Олий Мажлис депутатлигига ташаббускорлар гуруҳи томонидан номзод этиб кўрсатилган Рустамжон Иброҳимов ҳам бор.

Рустамжон Иброҳимов Тошкент Давлат Чет тиллар институтини битирганидан кейин меҳнат фаолиятини ўрта мактабда бошлаган. Аммо орадан бир йил ўтар-ўтмас у Ўзбекистон Ёшлар институтининг чет эллик талабалар билан ишлаш бўлимига таржимон сифатида таклиф этилди. 1980 йилдан 1990 йилга қадар у шу ерда таржимонлар бюросининг раҳбари ва ўқитувчи бўлиб ишлади. 1990 йили эса инглиз тилини "сув қилиб ичиб юборган" Рустамжонни Сингапур давлатининг "Фьючер Системс Лтд" ваколатхонаси "илиб" кетди ва у беш йил мобайнида ваколатхона Бош вакилининг муовини лавозимида сидқидилдан ишлади.

Ушбу корхона мамлакатимизнинг кўпгина муассасаларини замонавий техник ускуналар билан жиҳозлашда фаол иштирок этди. Агар бундай муассасалар орасида Ўзбекистон телевидение студиясининг ҳам бўлганини эътиборга олсак, ваколатхонанинг, хусусан Рустамжон Иброҳимовнинг мамлакатимиз миқёсидаги хайрли ишларга бош қўшгани кундек ойдин бўлади. 1994 йилдан то шу кунга қадар эса Рустамжон Буюк Британия ҳамдўстлиги - БРЕФАК фирмаси СТЕЛЛОР шўъба корхонасининг Бош директори муовини лавозимини моҳирлик билан адо этиб келмоқда. Ушбу корхона қисқа муддат ичида қанчадан-қанча иш жойларини яратибгина қолмай, қишлоқ хўжалиги ва турли халқ истеъмол молларини ишлаб чиқарадиган нуфузли корхонага ҳам айланди.

Мамлакатимизда қарор топаётган янги ижтимоий тузум бугун ҳар бир фуқародан тадбиркорлик, ташаббускорлик, ватанимизнинг равнақи ва халқимизнинг фаровонлиги йўлидаги фаолликни тақозо этмоқда. Афсуски, бундай фазилатларни ҳар бир фуқарода бор, деб бўлмайди. Тадбиркорлик ва ташаббускорлик ҳам истеъдоднинг айнан ўзи. Ҳамма ҳам, масалан, шоир бўлолмаганидек, тадбиркор ҳам бўлолмайди. Рустамжон Иброҳимов сўнгги йилларда ана шундай ноёб истеъдод соҳиби эканлигини намойиш этди. Унинг тадбиркорлик ва ташаббускорлик истеъдоди нафақат ватандошлари, балки хорижий бизнесменлар томонидан ҳам аллақачон эътироф этилган.

Менинг Рустамжон билан танишишим Аброр Ҳидоятов номидаги театрда кечган. Бу театрдаги бирорта премьера, бирорта байрам, бирорта ижодий учрашув усиз ўтмайди. Унинг ташаббуси билан мазкур театр бундан бир неча йил муқаддам Америка Қўшма Штатларига "Майсаранинг иши" спектакли билан боришга чоғланган эди. Аммо Қўшма Штатлардаги меҳмонхона банд этилгани, чипталар аллақачон сотилганига қарамай, кимнингдир лоқайдлиги орқасида ушбу ижодий сафар амалга ошмай қолди. Лекин катта режалар билан яшовчи Рустамжон Иброҳимовнинг "тарвузи қўлтиғидан тушмади". У зикр этилган театрда жаҳон драматургиясининг уч буюк асари - Софоклнинг "Электра", Шекспирнинг "Отелло" ва "Қирол Лир" спектаклларининг саҳналаштирилишида ҳомий ва меценат сифатида катта улуш қўшди. Унинг моддий мадади билан АҚШдан Давид Каплан, Тожикистондан Барзу Абдураззоқов ва Фарруҳ Қосимов келиб, Ўзбекистон театр ҳаётида улкан воқеа бўлган спектаклларни яратдилар. Таниқли француз артисти Франсуа Шатонинг Тошкентга келиб, "Искандар" спектаклида Алишер Навоий образини яратиши, истеъдодли туркман режиссёри Авлиёқули Хўжақуловнинг "Саҳродаги аёл" спектакли саҳналаштирилиши ҳам Рустамжон Иброҳимовнинг театр санъатига бўлган меҳри туфайли рўёбга чиққан, десак, муболаға бўлмас.

Рустамжон шу кунларда Тошкент касалхоналарининг реанимация бўлимларидаги тиббий хизматни яхшилаш, бунинг учун уларни қайта жиҳозлаш, замонавий техник ускуналар билан таъминлаш, зарур дори-дармонларни ўз вақтида етказиб беришдек катта лойиҳани режалаштириб юрибди. У пайсалга солиб бўлмайдиган бу ишни Ўрта Осиё Педиатрия институти клиникасининг реанимация бўлимидан бошламоқчи. Айни пайтда у ҳамшаҳарлари билан бўлиб ўтаётган сайловолди учрашувларда мавжуд муаммоларни ўрганиб, ўзининг ҳомийлик имкониятларини кенгроқ ишга солиш учун шайланиб турибди. Агар Рустамжон Иброҳимовдек бағри саховат нурлари билан тўлган кишилар Олий Мажлисга депутат этиб сайлансалар, бундан биринчи навбатда халқимиз ва давлатимиз ютади.

КИТОБ

Эркин ЮНУСОВ, фалсафа фанлари номзоди

Шарқ маданияти, жумладан, Ўрта Осиё ўлкаларининг маданий, маънавий ва ижтимоий тараққиётида тасаввуф таълимотининг ўзига хос аҳамияти бор. Тасаввуф - бу инсон руҳияти, маънавий олами ҳақида тасаввур берувчи, инсонни руҳий ва ахлоқий жиҳатдан камолотга етказувчи бир илмдир. Бежизга у ҳақда кўплаб асарлар битилмаган.

УСМОН ТУРАР. "ТАСАВВУФ ТАРИХИ"

Ёш олим Нодирхон Ҳасаннинг янги таржимаси

Хўш, тасаввуфни бугунги кунда нега ўрганаяпмиз? Маълумки, мамлакатимиз, миллатимизнинг тарихи, маданияти, санъати ва адабиёти бевосита тасаввуф ғоялари билан чамбарчас боғлиқдир. Диёримиздан етишиб чиққан Хожа Аҳмад Яссавий, Абдулхолиқ Ғиждувоний, Нажмиддин Кубро, Баҳоуддин Нақшбанд, Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор, Алишер Навоий каби улуғ сиймолар тасаввуф таълимотининг етакчи намояндалари бўлишган. Улар жаҳон тарихида яссавия, хожагония, кубравия, нақшбандия каби йирик тариқатларнинг асосчилари сифатида танилганлар. Бугун уларнинг тариқатларини жаҳон илм-фани ўрганмоқда. Таълимотлари нафақат Шарқ мамлакатлари, балки Оврўпо, Африқо, Амриқо қитъаларида катта қизиқиш билан тадқиқ этилмоқда.

Маълумки, тасаввуф тарихи, фалсафаси, адабиёти, тариқатлари алоҳида соҳалар сифатида ўрганиладиган тадқиқот объектларидир.

Тасаввуфнинг биз учун ахлоқий жиҳатлари, айниқса, аҳамиятлидир. Тасаввуф - оддий қилиб айтганда, бизларни ҳалол меҳнат қилишга, ота-она ва устозларни ҳурмат қилишга, қўни-қўшни, қариндош-уруғлар билан самимий муносабатда бўлишга, ёлғон сўзламасликка, ваъдага вафо қилишга, омонатга хиёнат қилмасликка, эл-юрт ғамини еб, ватаннинг ёруғ истиқболи учун тинмай курашишга ўргатади.

Комил инсон, баркамол авлод масаласи ҳам тасаввуфнинг асосий мавзусидир. Зеро, унда ахлоқ гўзаллиги, руҳий поклик, теран тафаккур, илоҳий ишқ каби муҳим масалалар ўртага қўйилади, инсонни маънавий камолотга, изланишга, келажакка ишонч билан қарашга ундайди. Ёш олим Нодирхон Ҳасан томонидан таржима қилиниб, "Истиқлол" нашриётида чоп этилган профессор Усмон Турар қаламига мансуб "Тасаввуф тарихи" номли илмий китобда биз юқорида қайд этган масалалар атрофлича ёритиб берилган. Асарда аввало тасаввуфнинг пайдо бўлиши, тасаввуф калимасининг келиб чиқиши, тасаввуфнинг амалий кўриниши бўлган тариқатлар, сўфийлик одобу аркони, тасаввуфнинг мавзулари ҳақида мухтасар ва лўнда маълумотлар берилган. Бу эса китобхоннинг мавзуни тўғри ва осон тушунишига ёрдам беради.

Шунингдек, тариқатлар ва уларнинг инсон ҳаётидаги, руҳий оламидаги ўрни ва аҳамияти хулосалар ва далиллар билан баён қилиб берилган. Муаллиф тасаввуфнинг назарий ва амалий томонларини илмий жиҳатдан асослаб беришга муваффақ бўлган. Таржимон эса асарни маҳорат билан ўзбекчага ўгирган.

Афсуски, истиқлол шарофати билан улкан истиқбол сари қадам ташланаётган кунимизда тасаввуфга доир жўяли, аниқ, етарли маълумот берадиган бирон қўлланма-дарслик йўқ. Шу маънода яқинда нашрдан чиққан мазкур китобни олий ўқув юртлари ва ўрта мактабларнинг таълим тизимига дарслик сифатида киритилишини тўла қўллаб-қувватлайман.

БОШҚОТИРМА

Тел: 133-69-45 Тузувчи: Нилуфар МИРХОЖИЕВА

БЎЙИГА: 1.Орзу, умид, ният, мақсад. 2.Эртакларда учрайдиган Чин мамлакатининг бугунги номи. 3.Номусга, қадр-қимматга доғ тушириш, шармандалик. 4.Граф Монте-Кристонинг шарқлик маъшуқаси. 5.Бутуннинг тўртдан бири. 7.Баҳор таомларида ишлатиладиган хушбўй ҳидли ўсимлик. 9.Бемаҳалда ухлаш оқибатида миyада йиғиладиган суюқлик. 10.Араб алифбоси ҳарфларидан бирининг номланиши. 11.Аллоҳни улуғловчи сифатлардан бири. 12.Маълум бир давлатда жамиятни бошқариш усули, ҳукмрон ҳолат. 13.Тўрт томони ёпиқ, оқмас сув ҳавзаси. 14.Юмшоқ, майин пахта. 15.Кислородли бирикма. 19.Эрта баҳорда униб чиқадиган ёввойи кўкат. 20.Хабардор, маъносидаги сўз. 22.Ўғли, қизи, фарзанди маъносида ишлатиладиган қўшимча. 23.Миллий рақсларимиздан бирининг номи. 25.Ислом илмларидан бири. 27.Бошга ўраладиган эркак бош кийими. 28.Балиқ турларидан бири. 29.Тик қоматлик, мағрурлик. 30.Қиморбозларга оид атама.

ЭНИГА: 5.Мусиқа асбоби чалувчиси. 6.Темир йўл составларининг тўхтайдиган ва турадиган жойи. 8.Икки дарё оралиғи - Мовароуннаҳрда жойлашган текислик номи. 9."Муқаддас аёл" шеърининг муаллифи. 11.Қадимги, милоддан олдинги даврга тегишли. 14.Хитой даҳоларидан бирининг исми. 16.Ландовур, аҳмоқ маъноларини берувчи сўкиш. 17.Шишага қадоқланган қатиқ. 18.Жабр-ситам етказувчи киши. 19.Иқтидорли ўзбек теннисчи қизининг исми. 21.Кичикка кўрсатиладиган эҳтиром. 24.Европа давлатларидан бирининг пойтахти бўлган қадимий шаҳар. 25.Ўзбек болалар шоирларидан бирининг исми. 26."Шайтанат" романи қаҳрамонларидан бири. 31.Ичимлик суви олинадиган чуқурлик. 32.Ажралмас иккиталик, жуфт-жуфт. 33.Ҳиндистонда ҳукмронлик қилган бобурийлардан бирининг исми.

49-сондаги бошқотирма жавоби

8	3	9	6	8	7	6	1	7	7
4	7	3	10	7	2	2	8	4	2
9	1	5	2	10	4	9	1	9	5
1	6	5	5	10	4	8	6	1	8
10	2	4	8	3	3	5	10	10	4
7	9	6	3	5	7	9	6	3	2
9	1	5	1	8	2	5	7	4	5
3	10	4	1	8	8	9	1	10	7
6	5	4	6	3	10	6	9	8	4
2	9	3	10	7	2	2	3	6	1